

DINAMICA DESPĂTIMIRII

Spiritualitate creștină

† Andrei, Arhiepiscopul Alba-Iuliei

Cuvântul Autorului

Am încercat, scriind această carte, să pun la îndemâna credincioșilor [...] un îndreptar pentru o bună viață duhovnicească. Cartea aceasta este o lucrare de spiritualitate, de mistică, dându-i omului reperele principale pentru a se putea despătimi.

Sunt conștient de faptul că există multe lucrări de Ascetică și Mistică mult mai docte și de o ținută academică înaltă. Însă, mi se pare mie, că ele se adresează unei elite situate în sferile înalte. Cartea *“Dinamica Despătirii”* se adresează clericului și credinciosului obișnuit care-și pune serios problema mântuirii.

Să dea Dumnezeu ca tot creștinul ce încearcă să parcurgă etapele vieții duhovnicești, asupra cărora ne-am oprit, să poată spune la final dimpreună cu Sfântul Pavel: *“Lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvârșit, credința am păzit. De acum mi s-a gătit cununa dreptății, pe care Domnul îmi va da-o în ziua aceea, El, Dreptul Judecător, și nu numai mie, ci și tuturor celor ce au iubit arătarea Lui”* (2 Timotei 4, 7-8).

Cuprins:

I.PRELIMINARII

II.DINAMICA DESPĂTIMIRII:

- 1.Credința
- 2.Frica de Dumnezeu
- 3.Pocăința
- 4.Înfrânarea
- 5.Răbdarea
- 6.Nădejdea
- 7.Nepățimirea

III.MIJLOACE DE DESPĂTMIRE:

1. Rugăciunea
- 2.Postul
- 3.Lectura și meditația

DINAMICA DESPĂTIMIRII

Spiritualitate creștină

† Andrei, Arhiepiscopul Alba-Iuliei

I. PRELIMINARII

Trăim într-o lume pragmatică. Prin tot ceea ce fac, oamenii vor să realizeze lucruri concrete. În toate demersurile lor au o noimă și urmăresc o țintă. Pentru a-și atinge ținta se folosesc de un plan și de mijloace adecvate.

Cele afirmate sunt valabile și pe tărâm spiritual. Orice om sănătos la minte își pune întrebări referitoare la obârșia tuturor lucrurilor, la sensul existenței sale și la scopul final pe care trebuie să-l urmărească.

Izvorul tuturor lucrurilor este Dumnezeu. El a creat lumea văzută și nevăzută, iar pe om, coroana creației sale, l-a pus ca domn și stăpân peste lucruri. Ținta omului, creat după chipul lui Dumnezeu, este să ajungă la asemănare cu El, să se îndumnezeiască, să aibă viață din belșug.

Din nefericire omul a căzut. Patimi dezordonate au pus stăpânire pe el. În loc să-L aleagă pe Dumnezeu, care este viață, a ales păcatul, care este moartea. *“Viață și moarte ți-am pus eu astăzi înaintea ta, zice Dumnezeu, și binecuvântare și blestem. Alege viața ca să trăiești tu și urmașii tăi”* (Deuteronom 30, 19). Comentând această realitate Sfântul Vasile cel Mare a scris: *“Moartea este o urmare necesară a păcatului; te apropii de moarte, pe măsură ce te îndepărtezi de Dumnezeu, care este viața; moartea este lipsa vieții. Adam, îndepărtându-se de Dumnezeu, s-a expus morții”*. (1)

Dar din fericire Dumnezeu S-a coborât pe pământ, S-a întrupat, S-a făcut frate cu noi oamenii, pentru a ne da nouă posibilitatea restaurării, posibilitatea îndumnezeirii, pentru a ne mântui. Prin Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat, putem ajunge la Tatăl. Important este să conlucrăm cu harul Său, să punem și noi umărul pentru a ne despătimi, pentru a ne elibera de păcat și a ne uni cu El. Harul izvorâtor din Jertfa Crucii Sale curge îmbelșugat în Biserică și-l adapă pe tot omul doritor de mântuire. La harul care vine de sus trebuie însă să adăugăm și noi efortul nostru de jos. Dumnezeu trimite ploaia din cer, dar țăranul este chemat să-și lucreze ogorul. Altfel nu vor crește decât spini și pălămidă. *“Țarina, când absoarbe ploaia ce coboară adeseori asupra ei și rodește iarba folositoare celor pentru care a fost muncită, zice Sfântul Pavel, primește binecuvântarea lui Dumnezeu; Dar dacă aduce spini și ciulini, se face netrebnică și blestemul îi stă aproape, iar la urmă focul o așteaptă”* (Evrei 6, 7-8).

Hristos ne-a arătat drumul și ne-a deschis calea spre Tatăl. În discuția pe care a avut-o cu ucenicii, înainte de patimi, le-a spus că se duce la Tatăl. Mai mult, a adăugat faptul că ei știu unde Se duce și știu și drumul într-acolo. Însă Toma dă glas nedumeririi ucenicilor: *“Doamne, nu știm unde Te duci; și cum putem ști calea?”* (Ioan 14, 5). Iar Domnul îi răspunde: *“Eu sunt Calea, Adevărul și Viața. Nimeni nu vine la Tatăl decât prin Mine”* (Ioan 14, 6).

Ne propunem și noi ca într-această lucrare să alcătuim un ghid pentru a putea parcurge calea desăvârșirii creștine, pentru a scăpa de păcate și a ne umple de har. Dinamica despătimirii își are o noimă. De aceea Sfinții Părinți, întemeiați pe Sfânta Scriptură și pe Sfânta Tradiție, ne-au lăsat nenumărate rețete de urmat. Teologii au întocmit tratate savante de Spiritualitate, de Ascetică și Mistică, fiecare propunându-ne o cale. Viața duhovnicească este o călătorie dinamică. Ea începe cu Botezul, care este o purificare a *“chipului”* lui Dumnezeu din noi și continuă printr-o viațuire ascetică până la dobândirea *“asemănării”*.

Înainte de a schița planul nostru, vă dăm câteva temeuri de referință din revelația dumnezeiască și din Părinți legate de dinamica despătimirii, legate de calea desăvârșirii creștine.

Mântuitorul Hristos zice că: *“Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum împărăția cerurilor se ia prin străduință și cei ce se silesc pun mâna pe ea”* (Matei 11, 12).

Sfântul Petru ne spune că Dumnezeu Tatăl ne-a făgăduit, prin Fiul, să ajungem *“părtași dumnezeieștii firi, scăpând de stricăciunea poștei celei din lume”* (2 Petru 1, 4). Dar pentru aceasta trebuie să punem și noi toată sârguința, adăugând la credință fapta bună, la fapta bună cunoștința, la cunoștință înfrânarea, la înfrânare răbdarea, la răbdare evlavie, la evlavie iubirea frățească, la iubirea frățească dragostea (2 Petru 1, 5-7).

Este limpede, din Scripturi, că Moise pentru a se întâlni cu Dumnezeu s-a urcat pe Muntele Sinai, postind patruzeci de zile și patruzeci de nopți (Ieșire 34, 28). Cei trei ucenici, Iacov, Petru și Ioan, pentru a-L vedea pe Domnul schimbat la față s-au urcat pe Muntele Tabor (Matei 17, 1).

Urcușul înspre unirea cu Dumnezeu, întru iubire, este creionat astfel de către Sfântul Maxim Mărturisitorul: *“Dragostea e născută de nepă-timire; nepătimirea de nădejdea în Dumnezeu; nădejdea de răbdare și îndelungă răbdare; iar pe acestea le naște înfrânarea cea atotcuprinzătoare. Înfrânarea la rândul ei, e născută de frica lui Dumnezeu. În sfârșit frica, de credința în Domnul”*.(2) Sunt conturate clar aici șapte trepte înspre nepătimire asupra cărora vom reveni.

Spiritualitatea creștină nu face altceva decât să ne prezinte dinamica despătimirii, procesul înaintării creștinului pe drumul desăvârșirii întru Hristos, prin curățirea de patimi și dobândirea virtuților. Acest proces se săvârșește într-o anumită ordine, ordine asupra căreia vom stărui.

Dacă dogmatica ne învață ce să credem, morala ce să facem, mistica este preocupată de unirea ființei omenești cu Ființa supremă, cu Dumnezeu. Ținta este să *“ajungem toți la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos”* (Efeseni 4, 13).

Drumul înspre țintă are, teoretic, două mari etape: *ascetica și mistica*. Ascetica este preocupată de purificarea de patimi, iar mistica de înaintarea în unirea cu Dumnezeu. De fapt cele două se întrepătrund. Pe măsură ce ne purificăm de patimi ne umplem de Duhul, ne unim cu Dumnezeu. Etapa ascezei este activă, presupune luptă și nevoință. Etapa misticii este contemplativă, presupune că s-a ajuns la desăvârșire, la unirea cu Dumnezeu. Sfântul Pavel le rezumă magistral pe amândouă într-un verset: *“M-am răstignit împreună cu Hristos; și nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește în mine”* (Galateni 2, 20).

Etapa activă a ascezei urmărește curățirea de patimi. Etapa contemplativă presupune că s-a ajuns la desăvârșire. Între cele două etape Sfântul Dionisie Areopagitul mai concepe o fază interme-diară, a iluminării. De aceea toată colecția filocalică este așezată sub această sintagmă: *Filocalia sfintelor nevoințe ale desăvârșirii sau calea cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși*. Așadar se face vorbire de trei faze: faza activă a curățirii; faza intermediară a iluminării și faza contempla- tivă a desăvârșirii.

Este clar, și trebuie subliniat acest lucru cu tărie, că drumul înspre țintă nu-l putem parcurge fără ajutorul lui Dumnezeu. Puterea vine de la El. Noi trebuie să dăm lucrarea pentru care primim puterea prin Sfintele Taine.

Există o puternică legătură între cele trei etape, sau trei faze, ale vieții duhovnicești și cele trei taine de inițiere. Botezul, Mirul și Sfânta Euharistie ne oferă harul, puterea, energia necreată, cu care conlucrând putem ajunge la îndumnezeire. Prin aceste taine de inițiere există o progresivă prezență mistică a lui Hristos în noi.

Rezultă de aici *“un paralelism între cele trei taine și cele trei faze: dacă Botezul e pruncia, Mirul bărbăția și Euharistia vârsta împlinită, faza purificativă e asemănată cu Botezul, cea ilumi-nativă cu Mirul, cea unitivă cu Euharistia”*.(3) Harul primit la Botez îl punem în lucrare în faza curățitoare, cel primit la Miruire în faza iluminatoare și cel primit în Euharistie în faza de desăvârșire.

Așa cum în Botez ne răstignim, ne îngropăm și înviem cu Hristos, tot așa în etapa curățitoare transpunem în realitate această moarte și înviere cu Hristos. Efortul de despătimire este actualizarea Botezului, prelungirea Botezului. Omul vechi este omorât și-i ia locul omul cel nou.

Darurile Sfântului Duh, care în stare latentă sunt prezente în tot creștinul de la Miruire, devin active în faza iluminativă. Omul curățit de patimi ajunge la exercitarea conștiință a acestor daruri, înțelege Scripturile, citește ca într-o carte în toată creația lui Dumnezeu.

Desăvârșirea, unirea cu Dumnezeu, este actualizarea Euharistiei. În Euharistie se realizează cea mai intimă unire între Hristos și credincioși. Pe de o parte, pentru a te împărtăși trebuie mai întâi să te curățești de păcate, dar pe de altă parte, pentru a te tămădui de patimile și poftele rele trebuie să alergi la izvoarele harului, să primești putere și ajutor de la Hristos euharistic. *“Vrăjmașul știind ce roadă și ce mare tămăduire se află în Sfânta Împărtășanie, se trudește, cât poate, să întoarcă și să împiedice în tot felul și la orice prilej, pe credincioși și pe oamenii evlavioși, de la ea”*. (4)

Tratatele de mistică, în general, se opresc la toate cele trei faze. În demersul nostru, însă, noi ne vom opri doar la prima fază, la curățire, cele ce le vom relata înscriindu-se în această *Dinamică a despătimirii*.

Ne vom opri doar la această primă etapă pentru că, din nefericire, zbuciumul luptei noastre pentru a scăpa de păcate ne face să avem limpede experiența acestei faze. Iluminarea, și cu atât mai mult desăvârșirea, rămân niște deziderate spre care tânjim. Despre ele este și foarte greu să ne pronunțăm.

În *Pateric* ni se relatează în acest sens o întâmplare cu mesaj limpede. Un ucenic de-al lui Avva Pimen ajunge prin străinătate. Vizitându-l acolo pe un părinte vestit îi povestește despre faima pe care o are Avva Pimen. Curios părintele, peste un timp, vine să-l întâlnească pe Avva Pimen. Ucenicul îl introduce la părintele său. *“Deci l-a primit pe el cu bucurie și, sărutându-se unul pe altul, au șezut. Și a început cel străin a vorbi din Scriptură locuri duhovnicești și cerești. Și și-a întors Avva Pimen fața lui și nu i-a dat răspuns”*. Și văzând străinul că nu-i răspunde bătrânul a ieșit mâhnit. Ucenicul bătrânului, însă, i-a dezlegat nedumerirea: Avva Pimen nu se antrena în discuții savante despre cele cerești, ci era preocupat de probleme duhovnicești practice. Străinul *“umilindu-se a intrat la bătrânul și a zis către dânsul: ce voi face avvo, că mă stăpânesc patimile sufletului? Și a luat aminte la dânsul bătrânul, bucurându-se. Și a zis: acum bine ai venit”*. (5) Și i-a vorbit despre despătımire.

În consens cu cele afirmate vom zăbovi și noi asupra celor șapte etape din urcușul spre desăvârșire. Dinamica despătimirii presupune următoarele etape: 1. Credința; 2. Frica de Dumnezeu; 3. Pocăința; 4. Înfrânarea; 5. Răbdarea; 6. Nădejdea; 7. Nepătımirea.

A nu urca, din punct de vedere spiritual, nu înseamnă a sta pe loc, ci a regresa. Fericitul Augustin ne spune că *“nu putem să ne oprim de a nu aluneca înapoi, decât forțându-ne mereu de a sui; îndată ce ne oprim; coborâm; și a nu înainta înseamnă a coborî; încât dacă nu vrem să recădem, trebuie să ne silim mereu a înainta fără a face popas”*. (6)

O stare neutră a sufletului nu se poate obține. Patimile eliminate trebuiesc înlocuite cu virtuțile. Iar prima grijă pe care trebuie să o avem este aceea de a ne fixa rațiunea într-o atitudine fermă: lucrul acesta se realizează prin *Credință*.

Note:

1. Sfântul Vasile cel Mare, *Omilia: Dumnezeu nu este cauza morții*, 7.
2. *Capete despre dragoste*, I, 2; Filocalia 1, Sibiu, 1947, p. 37.
3. Nicolae Mladin, *Prelegeri de mistică ortodoxă*, Târgu Mureș, 1996, p. 143.
4. Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, Timișoara, 1991, p. 208.
5. Avva Pimen, 8; *Patericul*, Alba Iulia, 1990, p. 166.
6. Alfonz Rodriguez, *Calea Desăvârșirii Creștinești*, Oradea, 1933, p. 38.

II. DINAMICA DESPĂTIMIRII:

1. Credința
2. Frica de Dumnezeu
3. Pocăința
4. Înfrânarea
5. Răbdarea
6. Nădejdea
7. Nepătimirea

1. Credința.

Atei convinși sunt puțini. De multe ori cei ce se declară necredincioși, de fapt, își impun să creadă că nu este Dumnezeu pentru a-și trăi viața în neorânduială și fără nici o cenzură morală.

Din păcate nici credincioșii convinși nu sunt foarte mulți. În România majoritatea covârșitoare a locuitorilor s-au declarat credin-cioși. Este vorba, însă, de o credință căldicică, care nu determină la acțiune. De fapt, la un moment dat și apostolii i-au cerut Domnului Hristos: *"Sporește-ne credința. Iar Domnul a zis: De ați avea credință cât un grăunte de muștar, ați zice acestui sicomor: Dezrădăcinează-te și te sădește în mare, și vă va asculta"* (Luca 17, 5-6).

La acțiune duce o asemenea credință tare, credință lucrătoare, iar nu una teoretică. O credință leșinată te face să trăiești ca și cum n-ar exista Dumnezeu.

O credință adevărată, dacă ai și o judecată sănătoasă, te determină să trăiești în conformitate cu convingerile tale. Dacă ești creștin, ea te determină să-ți dedici viața lui Hristos. Ea îți spune că Hristos este Dumnezeu adevărat. Existența Lui e tot atât de adevărată ca existența ta. El este cu tine chiar și în acest moment când citești. El te dorește să devii una cu El, iar scopul vieții tale să fie slujirea cauzei Lui. De fapt, nici nu ești creștin adevărat decât în măsura în care îți predai viața Lui.

S-ar putea să trăim cu impresia că așa și este. Lucrurile trebuie însă verificate. În veacul trecut trăia un echilibrist celebru cu numele de Blondin. (1) El a întins o sfoară peste cascada Niagara și apoi în fața a zece mii de oameni a trecut de pe malul canadian al cascadei pe cel american. Când a ajuns, mulțimea a început să-i scandeze numele: "Blondin! Blondin! Blondin!"

Victorios și-a ridicat brațele și i-a întrebat: "credeți în mine?" Iar ei i-au răspuns într-un glas: "Credem! Credem! Credem!" După ce s-a făcut liniște le-a vorbit din nou: "Mă voi întoarce din nou pe aceeași sfoară, dar de data aceasta vreau să duc pe cineva în spate. Credeți că pot face lucrul acesta?" Mulțimea a strigat: "Credem! Credem!"

A continuat apoi: "Cine vrea să-l iau în spate?" S-a făcut tăcere de mormânt. Toți se codeau. În cele din urmă din mulțime s-a desprins un om. S-a urcat pe umerii lui Blondin și în următoarele trei ore și jumătate Blondin a trecut cu el în spate pe malul canadian. Unul din zece mii.

Morala întâmplării este clară. Zece mii de oameni au stat acolo și au strigat: "Credem! Credem! Credem!" Credință adevărată a avut însă numai o persoană. A crede cu adevărat nu înseamnă a te declara creștin, ci a avea curajul să-ți pui viața în mâinile lui Hristos, a trăi conform Evangheliei lui Hristos.

Credința adevărată te determină la acțiune, te face să pornești cursul despătimirii și să fii preocupat de viața spirituală. Despre o asemenea credință este vorba aici.

Sfântul Apostol Pavel ne spune: *"Credința este încredințarea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor celor nevăzute"* (Evrei 11, 1). Sau, dacă ar fi să ne exprimăm catehetic, *credința este convingerea neclintită, formată în creștin prin harul divin, în virtutea căreia el ține ca adevărate toate cele descoperite de Dumnezeu. Această*

convingere este o lucrare a harului dumnezeiesc, dar e și rezultatul căutărilor proprii, a sbuciumului interior care se finalizează printr-o viziune limpede a sensului existenței.

Avva Pimen dă o definiție pragmatică a credinței. *“Zis-a fratele: ce este credința? Zis-a bătrânul: credința este a petrece cu smerită cugetare și a face milostenie”*. (2) Cu alte cuvinte, a te implica în social. De fapt, lucrul acesta îl spune și Sfântul Iacov: *“Dacă un frate sau o soră sunt goi și lipsiți de hrana cea de toate zilele, și cineva dintre voi le-ar zice: Mergeți în pace! Încălziți-vă și vă săturați, dar nu le dați cele trebuincioase trupului, care ar fi folosul? Așa și credința: dacă nu are fapte, este moartă în ea însăși”* (Iacov 2, 15-17).

Credința o avem prin harul lui Dumnezeu, dar își face vizibilă prezența prin conlucrarea noastră personală cu harul. Cuvântul lui Dumnezeu, de exemplu, este purtător de har. *“Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu”*, spune Domnul Iisus Hristos (Matei 4, 4). Iar Sfântul Apostol Pavel, într-o logică imbatabilă, le scrie celor din Roma: *“Și cum vor crede în Acela de care n-au auzit? Și cum vor auzi, fără propovăduitor? Și cum vor propovădui, de nu vor fi trimiși? ... Prin urmare credința este din auzire, iar auzirea prin cuvântul lui Hristos”* (Romani 10, 14-17).

Necreștinul auzind cuvântul lui Hristos primește un har pregătit care-l determină să se boteze. Iar creștinul botezat, dar ajuns indiferent din punct de vedere religios, prin cuvântul lui Hristos primește harul care-l determină să se pocăiască, să se convertească.

De fapt, Botezul ne oferă harul lui Dumnezeu, ne oferă credința care este o lucrare a harului. *“Credința, de care a spus Apostolul că este temelie faptelor celor după Dumnezeu, am primit-o la dumnezeiescul Botez prin harul lui Hristos și nu din fapte”*. (3) Dar credința își face vizibilă prezența prin conlucrarea noastră personală cu harul, această energie necreată izvorâtoare din Dumnezeu și împărtășită oamenilor în Biserică. Toată viața virtuoasă nu e decât o desfășurare a acestui început pus de Dumnezeu. Nu e vorba de o desfășurare automată, fără noi, ci o desfășurare voită și ajutată de noi. Înainte de a porni pe drumul purificării este necesar ca omul să-și întărească credința primită la Botez, prin voință. (4)

Și dacă credința este o lucrare a harului lui Dumnezeu, să nu uităm că și-n omul căzut a mai rămas o licărire de har. Nici din cel căzut n-a dispărut chipul lui Dumnezeu, ci s-a adumbrit. De aceea Mircea Eliade, cunoscută autoritate în ce privește istoria religiilor, spune lucrul următor: *“Sacral este un element în structura conștiinței și nu un stadiu în istoria acestei conștiințe. La nivelurile cele mai arhaice ale culturii, a trăi ca ființă umană este în sine un act religios, căci alimentația, viața sexuală și munca au o valoare sacramentală. Altfel spus, a fi sau mai degrabă a deveni om, înseamnă a fi religios”*. (5) Adică a fi om înseamnă a crede.

Numai că această credință la care poate ajunge omul fără a auzi cuvântul lui Dumnezeu, fără ajutorul revelației, este o credință difuză. Această credință te determină să accepți că există un Dumnezeu care a creat totul, dar nu îți oferă elementele necesare pentru a te mântui, pentru a înțelege rostul vieții tale. La această credință poate ajunge orice om.

Teologia Dogmatică și Teologia Fundamentală, în expozele lor cu tentă scolastică dar necesară, aduc o seamă de argumente pentru a dovedi existența lui Dumnezeu, pentru a da un temei credinței. În general se vorbește de cinci argumente: argumentul istoric, argumentul teleologic, argumentul moral, argumentul cosmologic și argumentul ontologic. (6) Argumentul istoric deduce existența lui Dumnezeu din universalitatea ideii de Dumnezeu în timp și spațiu. Argumentul teleologic, plecând de la ideea că orice lucru din lume are un scop precis, trage concluzia existenței unui coordonator. Argumentul moral pleacă de la constatarea că există o ordine morală în om și în afara lui, că omul are conștiință morală care trebuie să vină de undeva. Această conștiință este glasul lui Dumnezeu din om. Argumentul cosmologic pleacă de la un raționament imbatabil: toate lucrurile au o cauză, cauza primă fiind Dumnezeu. Argumentul ontologic pleacă de la realitatea că omul, așa cum afirma Mircea Eliade, se naște cu ideea de Dumnezeu și n-o dobândește neapărat prin educație.

Nu vom stăruia asupra acestor argumente, ci vom menționa câteva afirmații ale Sfintei Scripturi care spun același lucru. În cartea Dreptului Iov citim: *“Dar ia întreabă dobitoacele și te vor învăța, și păsările cerului, și*

te vor lămuri; Sau vorbește cu pământul, și-ți va da învățătură și peștii mării îți vor istorisi cu de-amănuntul. Cine nu cunoaște din toate acestea că mâna Domnului a făcut aceste lucruri?” (Iov 12, 7-9).

Înțeleptul Solomon spune cam același lucru: *“Deșerți sunt din fire toți oamenii care nu cunosc pe Dumnezeu și care n-au știut, plecând de la bunătățile văzute, să vadă pe Cel care este, nici din cercetarea lucrurilor Sale să înțeleagă pe meșter”* (Înțelepciune 13, 1).

Iar Sfântul Apostol Pavel se folosește de argumentul cauzalității: *“Ceea ce se poate cunoaște despre Dumnezeu este cunoscut de către ei; fiindcă Dumnezeu le-a arătat lor. Cele nevăzute ale Lui se văd de la facerea lumii, înțelegându-se din fapte, adică veșnica Lui putere și dumnezeire, așa ca ei să fie fără cuvânt de apărare”* (Romani 1, 19-20).

Toate aceste raționamente întăresc credința în sufletul celui ce-L caută sincer pe Dumnezeu. Cei ce sunt plini de ei înșiși și consideră că au înțeles prin propriile lor puteri toate lucrurile, nu pot ajunge la credință. Cuviosul Nichita Stîlțatul spune că *“tuturor virtuților le premerge credința din inimă, pe care o are cineva atunci când sufletul nu poartă în el socotință îndoielnică, ci a lepădat cu desăvârșire iubirea de sine. Căci pe cel ce s-a gătit de curând spre lupte, nimic nu-l împiedică așa de mult de la lucrarea poruncilor, ca atotreaua iubire de sine”*. (7)

Oamenii smeriți, care se zbucesc pentru a înțelege rostul vieții, îl află pe Dumnezeu pretutindeni, pentru că *“Dumnezeu nu este nicăieri pentru cei ce privesc trupește, căci e nevăzut. Dar, pentru cei ce înțeleg duhovnicește este pretutindeni; căci e de față, fiind în toate și în afară de toate”*. (8)

Credința, primită prin har, trebuie întărită prin voința proprie. (9) Este clar, însă, că Dumnezeu face începutul. De aceea L-au rugat ucenicii pe Mântuitorul, zicându-I: *“sporește-ne credința”* (Luca 17, 5). Iar omul adăugă voința proprie de a-L găsi pe Dumnezeu, de a crede: *“Începutul a toată lucrarea de Dumnezeu iubitoare este chemarea cu credință a numelui mântuitor al Domnului nostru Iisus Hristos. Căci El însuși a zis: Fără de mine nu puteți face nimic”* (Ioan 15, 5). (10) Se vede limpede că în această frământare de a-ți întări credința este nevoie și de rugăciune.

Am dat mai înainte câteva citate din Sfânta Scriptură, din care reiese că observând lumea înconjurătoare, folosindu-ne de cunoașterea naturală, putem ajunge la credință. Sfântul Isaac Sirul face în acest scop o dizertație întreagă. *“Cunoștința naturală, care este o deosebire între bine și rău și e sădită de Dumnezeu în fire, ne convinge să credem în Dumnezeu, Cel ce a adus toate la existență. Și credința produce în noi frica și frica ne silește să ne pocăim și să lucrăm cele bune. Și prin aceasta se dă omului cunoștința duhovnicească, care este simțirea tainelor și naște credința din vedere (contemplația) adevărată”*. (11)

Așadar credința este o cale de cunoaștere, și încă cea mai sigură, pentru că se bazează pe revelația dumnezeiască. În virtutea credinței omul primește ca adevărate toate cele cuprinse în Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție știind că ele vin de la Dumnezeu. Și cu ajutorul acestor descoperiri știe ce se va întâmpla cu el și cu lumea întreagă.

O cale de cunoaștere este și filozofia. Numai că fiecare filozof își are sistemul său, adevărul său. Iar cunoscutul filozof Petre Țuțea spune că *“mai multe adevăruri... raportate la Dumnezeu este egal cu nici un adevăr”*. (12) Întrebat dacă în tinerețe a fost ateu, n-a negat, ci a răspuns: *“Da. Și când am avut revelația că în afară de Dumnezeu nu există adevăr, că El e adevărul unic... Sau cum spune un gânditor francez: “Dieu ou rien” – Dumnezeu sau nimica. Această formulă mi-a arătat că, în afară de Dumnezeu, nu există nici un adevăr, ci frânturi care se coboară din măreția și eternitatea Lui pe care ființa imperfectă, omul, le înregistrează când face istorie în etape”*. (13) Iar concluzia limpede și convingătoare, în ceea ce ne preocupă, este următoarea: *“Fără Dumnezeu, fără credință, omul devine un animal rațional, care vine de nicăieri și merge spre nicăieri”*. (14)

O altă cale de cunoaștere ne-o oferă științele exacte. Ele lămuresc foarte bine lucrurile în preajma noastră, dar nu pot pătrunde înfinitatea oceanului de necunoscute care ne înconjoară. Mi-a rămas întipărit în minte un

aforism al lui Lucian Blaga, din cartea "Pietre pentru templul meu". Gânditorul stă pe vârf de munte noaptea și scrutează zărilor. În depărtare zărește contururi de sate și orașe... nu le vede bine, dar le vede. Aprinde un muc de lumânare: dintr-o dată vede clar copacii la doi pași, dar mai departe nimic. Științele exacte aprind mucul de lumânare. Credința pătrunde în oceanul necunoscut care ne înconjoară.

Calea de cunoaștere prin credință și cea științifică nu se exclud, ci se completează. S-a încercat, artificial, mai ales în perioada marxismului-lui-ateu, ca cele două să fie prezentate ca incompatibile. Răspunsul la această încercare îl dă un strălucit pedagog: "*Marea criză prin care trece întreaga omenire pe urma celor două războaie mondiale nu face decât să confirme pentru orice om cu simț de răspundere morală nevicat de ambiții deșarte și de interese meschine, marele adevăr că tendințele extremiste și exclusiviste îndreptate spre desființarea uneia sau alteia din cele două forțe, prin care trăiește universul, forța spirituală și forța materială, nu au alt efect decât pe acela de a tulbura adevărata pace dintre indivizii care alcătuiesc umanitatea și de a-i îndepărta de la fericirea la care fiecare generație are un drept sfânt. Cu toată această criză acută, care a cuprins, ca niciodată înainte de aceasta, întreaga omenire, eu nu disperez. Dimpotrivă, eu văd apropiindu-se zorii unor vremuri de dezmeticire a capetelor astăzi prea aprinse, când spiritul și materia vor putea nu numai <coexista pașnic>, ci vor putea colabora în cea mai ideală armonie <dând cezarului ce este a cezarului și lui Dumnezeu ce este a lui Dumnezeu>". (15)*

Vremurile de dezmeticire am vrea să credem că au venit acum, după căderea comunismului. Din nefericire, însă, dacă materialismul dialectic și istoric, ca doctrină oficială de stat, a căzut, materialismul practic ia amploare. În societatea post-modernă multă lume nu-și mai pune serios problema credinței. Problemele legate de desfătările trupești și de banii cu care și le pot oferi sunt la ordinea zilei.

Este adevărat că la ultimul recensământ 86% din cetățenii României s-au declarat orto-docși și peste 98% credincioși. Toate bisericile sunt pline în timpul slujbelor religioase. Tragedia este, însă, că puțini dintre participanți sunt mărturisitorii unei credințe puternice și lucrătoare. Teoretic toată lumea crede. Peste tot asisți la ceremonii religioase oficiate cu cele mai diverse ocazii. Nu lipsesc oficialitățile și personalitățile marcante. Întrebarea esențială este, însă, ce înseamnă Hristos pentru fiecare dintre ei?

Dacă intri într-un bar, sau în orice local, și-l întrebi pe cel de lângă tine: "*crezi în Dumnezeu?*" Probabil că îți va răspunde: "*Da!*" Pe jumătate mort de beat, sau pe punctul de a se lansa într-o aventură amoroasă, îți va spune totuși că el crede în Dumnezeu. Dacă, însă, i-ai pune întrebări legate de felul cum se răsfrânge credința în viața lui ți-ar răspunde mai greu. Pentru că el este un creștin cu numele și nu cu preocupările. A fi un credincios adevărat înseamnă a crede tot ceea ce spune Mântuitorul. A fi creștin înseamnă a-L urma pe Hristos, a trăi în Hristos, a păzi poruncile Lui.

Este adevărat că și credința trece printr-un proces de creștere. Crezi în numele bun al cuiva pentru că o persoană vrednică de încredere ți-a vorbit despre acesta. Pentru a te lămuri mai bine, începi să studiezi despre el, să citești ce a scris, să cauți ce s-a scris referitor la viața lui. Apoi, dacă ești pasionat, ajungi să-l cunoști direct. Relația directă, pe care o aprofundezi, îți aduce fericirea pe care o cauți.

Așa se întâmplă și în viața de credință. "*Ea poate începe numai cu încrederea în mărturia oamenilor care L-au cunoscut, au făcut experiența prezenței Lui și s-au învrednicit de vederea feței Lui. Aceasta înseamnă încredere în mărturia experienței, trăirii strămoșilor, a sfinților, a profeților, a Apostolilor. În continuare, credința poate progresa în descoperirea și cercetarea dragostei pe care o fac evidentă lucrările Sale, intervențiile Sale revelatoare în istorie, cuvântul Său care ne îndrumă spre adevăr. Astfel, credința se transformă în certitudine nemijlocită și în dăruire totală de sine dragostei Sale, atunci când ne învrednicim să cunoaștem fața Lui, frumusețea necreată a luminii slavei Lui". (16)*

Acest proces de creștere a credinței, de fapt, are loc concomitent cu despățimirea noastră. "Cunoștința naturală", spunea Sfântul Isaac Sirul, duce la credință. Credința ne determină să avem frică de Dumnezeu și să ne pocăim, începând drumul greu al despățimirii. Finalul este "credința din vedere" sau contemplația. Întâi îl vedem "*ca prin oglindă*", iar în final "*față către față*" (1 Corinteni 13, 12).

Ajungând la o credință serioasă suntem conștienți că Dumnezeu este de față pretutindeni și mereu. Când muncim, când ne destindem, când mâncăm și chiar când păcătuim El este prezent. Este de față și ne vede, pentru că *"Duhul lui Dumnezeu umple lumea, El cuprinde toate și știe orice șoptă"* (Inț. 1, 7).

Suntem conștienți că Dumnezeu ne vede și suntem tot atât de conștienți că am făcut multe lucruri rele pe care Dumnezeu nu le îngăduie. Și atunci ne cuprinde frica de Dumnezeu, care ne duce la pocăință. Așadar credința este primul pas în viața duhovnicească. Ea ne dă imboldul necesar pentru a acționa, pentru a ne schimba viața. *"Fără credință nu este cu puțință să fim plăcuți lui Dumnezeu, căci cine se apropie de Dumnezeu trebuie să creadă că El este și că se face răsplătitor celor care Îl caută"* (Evrei 11, 6).

2. Frica de Dumnezeu

A doua etapă pe calea despățimirii este frica de Dumnezeu. Credința sinceră ne duce inevitabil la frica de Dumnezeu. Credința sinceră ne ajută să ne punem serios problema vieții duhovnicești. Solomon ne spune că *"frica de Dumnezeu este începutul înțelepciunii"* (Pilde 1, 7).

Ne reamintim faptul că Sfântul Isaac Sirul vede o înlănțuire logică a virtuților. *"Cunoștința naturală, spune el, ne convinge să credem în Dumnezeu, Cel ce a adus toate la existență. Și credința produce în noi frica și frica ne silește să ne pocăim și să lucrăm cele bune"*. (17)

Sfântul Petru Damaschin este pragmatic și menționează că *"din frică ne-am hotărât să păzim poruncile și pentru aceasta am voit să lucrăm virtuțile trupești, adică liniștea, postul, priveghe-rea cu măsură, psalmodia, rugăciunea, citirea și întrebarea celor ce au experiență despre tot gândul, cuvântul și lucrul, ca prin asemenea fapte să ni se curățească trupul de patimile atot-rușinoase, adică de lăcomia pântecelui, de curvie și de avuție de prisos, îndestulându-ne cu cele de față..."* (18)

Neamul nostru, a cărui spiritualitate a dospit în frământătură creștină, atunci când dorește să-l caracterizeze pe un om încărcat de virtuți se folosește de sintagma "om cu frică de Dumnezeu". De fapt însuși Domnul Iisus Hristos vorbindu-ne despre un om ticălos ne spune că *"într-o cetate era un judecător care de Dumnezeu nu se temea și de om nu se rușina"* (Luca 18, 2).

Sfântul Ioan Gură de Aur subliniază cu tărie folosul pe care ni-l aduce frica de Dumnezeu. Ea pune frâu păcatului și înmulțește virtuțile. Ea îl ajută pe om să rămână pe calea cea dreaptă. *"Unde stăpânește temerea, nu se află invidie; unde stăpânește temerea, nu ne supără dragostea de bogății; unde stăpânește temerea, pofta vinovată este înăbușită, orice patimă neînțeleaptă este alungată... Acolo unde stăpânește temerea, stăpânesc, de asemenea, râvna milosteniei, rugăciunea fierbinte, lacrimile arzătoare și fără oprire, gemetele pline de părere de rău..."* (19)

Dacă atunci când vorbeam de credință spuneam că aceasta suferă un proces de creștere și întărire, același lucru se întâmplă și cu frica de Dumnezeu. Are și ea măsurile ei. În general Părinții pomenesc, în ordine crescândă, trei măsuri ale fricii de Dumnezeu: măsura robilor, măsura simbriașilor și măsura fiilor.

Cea mai de jos măsură, de la care începe frica de Dumnezeu, este măsura robilor. Robii împlineau voia stăpânului de frica pedepsei, de frica biciului. Nu era vorba de sentimente deosebite în relația dintre sclav și stăpân și nici de conștiința unei datorii pe care trebuie să o îndeplinească. Este vorba, pur și simplu, de fiorul ce ți-l dă eventuala pedeapsă pe care ți-o poate administra stăpânul dacă nu-ți faci datoria. La această măsură sunt creștinii care fac voia lui Dumnezeu gândindu-se la pedepsele vremelnice, pe care li le-ar putea da Dumnezeu, sau la chinurile iadului din viața de apoi. Și totuși e bine dacă, măcar așa, de frica pedepsei, oamenii duc o viață plăcută lui Dumnezeu. Totuși Sfântul Apostol Pavel le scrie romanilor: *"este nevoie să vă supuneți, nu numai pentru mânie, ci și pentru conștiință"* (Romani 13, 5).

A doua măsură la care ajunge frica de Dumnezeu este măsura simbriașilor. Simbriașii lucrează bine și cu râvnă nu de frica pedepsei, ci gândindu-se la răsplata muncii lor. La această măsură sunt creștinii care fac voia lui Dumnezeu pentru a le merge bine pe pământ și a moșteni raiul după moarte. Ei sunt niște buni negustori. Știu să câștige raiul prin faptele lor.

A treia măsură la care ajunge frica de Dumnezeu este cea a fiilor. Fiii cuminți și ascultători fac voia tatălui nici de frică, nici gândindu-se la avantajele, ci pentru că își iubesc părintele. Sfântul Ioan ne spune, în acest sens, că *"în iubire nu este frică, că iubirea desăvârșită alungă frica"* (1 Ioan 4, 18). Iar Sfântul Antonie cel Mare face o afirmație îndrăzneată: *"eu nu mă mai tem de Dumnezeu, ci îl iubesc pe El. Că dragostea scoate afară frica"*. (20)

Și cu toate că, pentru cei ce au ajuns pe o treaptă înaltă de spiritualitate, frica este înlocuită de iubire, chiar și pentru aceștia este o virtute frica de Dumnezeu. Proorocul David zice: *"Temeți-vă de Domnul toți Sfinții Lui, că n-au lipsă cei ce se tem de El"* (Psalmul 33, 9). Așadar și sfinții au frică de Dumnezeu.

Sfântul Maxim Mărturisitorul ne vorbește și el de o înaintare pe calea fricii de Dumnezeu: *"Ordinea cea bună a Sfintei Scripturi, care urmează rânduielii mântuitoare a Duhului, deosebind treptele celor ce înaintează de la învălmășeala din afară a patimilor spre unitatea divină, pe cei începători, care se află la porțile curții dumnezeiești a virtuților, i-a numit temători; pe cei ce au dobândit o deprindere măsurată a rațiunilor și a chipurilor virtuții i-a numit înaintați; iar pe cei cari au ajuns prin cunoaștere la vârful însuși al adevărului, care se face întrevăzut prin virtuți, îi numește desăvârșiți"*. (21)

Filozofia marxistă considera credința ca un rezultat al fricii omului în fața stihii naturii. Lucrurile stau tocmai invers: din credința că există Dumnezeu decurge frica de a nu-L supăra și de a nu-L determina să te pedepsească cu ajutorul stihii naturii. Pentru a te teme de cineva trebuie să crezi că acel cineva există.

Frica de Dumnezeu ce se naște din credința în El, spune Părintele Dumitru Stăniloae, este o reînviore a fricii primordiale, a fricii spirituale a omului. (22) Totuși și în starea primordială nu era numai această frică a omului, de a se pierde prin desprinderea de Dumnezeu, ci era și o frică unită cu încrederea în El.

Frica de Dumnezeu este stimulată de aducerea aminte de moarte. Iisus fiul lui Sirah spune în acest sens: *"În tot ce faci adu-ți aminte de sfârșitul tău și nu vei păcătui niciodată"* (Sirah 7, 38). Pomenirea morții este un exercițiu duhovnicesc pe care mulți Părinți îl au în evlavie. De aceea ei recomandă altora aducerea aminte de moarte ca mijloc de purificare. Este limpede că nu moartea în sine îl sperie pe credincios, ci judecata lui Dumnezeu care urmează după moarte.

Sfântul Apostol Pavel face următoarea afirmație: *"M-am răstignit împreună cu Hristos; și nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine"* (Galateni 2, 20). Este rezumată aici toată ascetica și mistica. Întâi e ascetica, adică răstignirea cu Hristos, apoi unirea și trăirea dimpreună cu El.

S-a imaginat și un mod duhovnicesc de a te răstigni cu Hristos, de a te lupta cu patimile și de a le birui. Cele patru cuie duhovnicesci care te pironesc pe crucea Domnului, care nu-ți mai îngăduie să trăiești de capul tău, sunt: aducerea aminte de moarte, aducerea aminte de judecată, aducerea aminte de rai și aducerea aminte de iad.

Agapie Criteanul, într-un capitol întreg, este preocupat de cele patru mai de pe urmă ale omului: moartea, a doua venire a Domnului Hristos, slava raiului și pedeapsa muncilor nesfârșite. (23) În graiul dulce, al scrierilor de odini-oară, se adresează tuturor creștinilor: *"Adu-ți aminte totdeauna, omule, că muritor fiind, ai să mori într-o zi, că nici unul nu poate fugi de acest pahar, fie împărat, fie patriarh... Vine ceasul în care tu cel ce citești astăzi în această carte, fiind sănătos cu toate mădularele și simțurile tale, să te afli pe pat și să aștepți înfricoșata rană a morții"*. (24)

Rugăciunile pe care le are Biserica fac amintire mereu de venirea Domnului Hristos și de judecata înfricoșătoare. Credinciosul își pune cu frică problema răspunsului ce îl va da atunci: *"Când va șede Judecătorul pe scaunul Său și îngerii vor sta de față; când trâmbița va răsuna și văpaia va arde, ce vei face,*

suflete al meu, ducându-te la judecată? Căci atunci răutățile tale vor sta de față și greșelile tale cele ascunse se vor vădi". (25)

Dacă tot creștinul își aduce aminte de moarte, cu atât mai mult este preocupat de această realitate monahul. În *"Scara raiului"*, Sfântul Ioan Scărarul vorbește în capitolul VI despre acest exercițiu. *"Precum pâinea e cea mai de trebuință dintre toate mâncările, zice el, așa aducerea aminte de moarte e cea mai de trebuință dintre toate lucrările"*. (26) Pentru a putea fi mereu în trezvie și a nu uita că ești muritor, nu trebuie să te lași înglodat de grijile lumii acesteia căci *"cel ce voiește să țină pururea în sine pomenirea morții și a judecății lui Dumnezeu, dar s-a predat pe sine grijilor și împrăștiilor lumești, este asemenea celui ce înoată, dar voiește să-și ciocnească palmele"*.(27) Sfântul Ioan asociază efortul de a-ți aduce aminte de moarte cu asceza: *"pomenirea conștiință a morții depărtează mâncarea. Iar mâncarea înlă-turată cu smerenie, depărtează patimile"*.(28)

Am văzut că pentru cei înaintați din punct de vedere duhovnicesc frica de Dumnezeu se preface într-o puternică iubire. Tot așa fiorul pe care îl produce aducerea aminte de moarte se preface într-o dorire a morții, care devine poarta de intrare în eternitate și momentul întâlnirii cu Dumnezeu față către față. În acest sens scrie Sfântul Apostol Pavel că pentru el *"viața este Hristos și moartea un câștig"* (Filipeni 1, 21). Înțeleptul Solomon spune și el: *"mai de preț este un nume bun, decât untdelemnul cel binemiositor și ziua morții, decât ziua nașterii"* (Ecclesiastul 7, 1).

Sunt mai multe motive pentru care sfinții așteptau cu drag moartea. Unul l-am și amintit: pentru a fi dimpreună cu Domnul. Altul este acela de a scăpa de necazurile vieții acesteia: *"Mai bună este moartea decât viața amară sau decât boala neconținută"* (Sirah 30, 17). Sfinții spun că Dumnezeu a îngăduit atâtea necazuri în lume și pentru a nu ne lega cu toate puterile de această viață trecătoare, ci să ne îndreptăm nădejtile spre viața veșnică, unde *"nici plângere, nici strigăt, nici durere nu vor mai fi"* (Apocalipsa 21, 4).

Un alt motiv, pentru care dreptii doreau să moară, era acela de a nu mai vedea fărădelegile ce se comit pe pământ și felul în care este batjocorit numele lui Dumnezeu. Ne este foarte cunoscută atitudinea Sfântului Ilie în acest sens. Văzând cerbicia Izabelei care, și în fața minunilor evidente, a rămas idolatră și nestatornică lui Ahab, Ilie *"s-a așezat sub un ienupăr și își ruga moartea, zicând: Îmi ajunge acum, Doamne! Ia-mi sufletul că nu sunt eu mai bun decât părinții mei"* (3 Regi 19, 4). Oamenii lui Dumnezeu mai doreau să moară și pentru a nu mai adăuga păcate. Este adevărat că omul înțelept, dacă Dumnezeu îi dă ani, poate face și pocăință.

Cu toate acestea, însă, aducerea aminte de moarte care întărește frica întâlnirii cu Dumnezeu, o găsim și la părinții vestiți prin viața lor duhovnicească. Când era pe moarte Avva Arsenie *"l-au văzut pe el frații plângând și i-au zis lui: într-adevăr și tu te temi, părinte? Și a zis lor: într-adevăr, frica cea de acum, ce este cu mine în ceasul acesta, cu mine este de când m-am făcut călugăr. Și așa a adormit"*.(29) Iar Avva Antonie cel Mare dă tuturor sfatul ca *"totdeauna să ai înaintea ochilor frica lui Dumnezeu"*.(30)

Rezumând vom spune că omul care are credință și frică de Dumnezeu își dă seama că este păcătos și face pasul următor pe calea despă-timirii: *se pocăiește*.

3. Pocăința

Sfântul Ioan Botezătorul, Înaintemergătorul Domnului Iisus Hristos, și-a început propovă-duirea cu cuvintele: *"Pocăiți-vă că s-a apropiat împărăția cerurilor"* (Matei 3, 2). Mântuitorul, când a ieșit la misiune, a spus exact același lucru: *"Pocăiți-vă, căci s-a apropiat împărăția cerurilor"* (Matei 4, 17). Cuvântul *pocăință* vine în românește de la slavonescul *pokajanije*, care înseamnă părere de rău. Însă, *Pocăința* este mai mult decât o părere de rău, ea presupune și o schimbare a vieții, o schimbare a felului de a gândi și acționa. De aceea cuvântul corespunzător în greacă este *metanoia*, care înseamnă schimbarea spiritului, schimbarea lăun-trică. În latină această taină se numește *paenitentia*.

Sfântul Ioan Damaschin dă o definiție pentru această lucrare duhovnicească: *"Pocăința este întoarcerea prin asceză și osteneli, de la starea cea contra naturii la starea naturală și de la diavolul la Dumnezeu"*. (31)

Pocăința, ca Taină, este mijlocul pe care Biserica ni-l pune la îndemână pentru a ne curăți de întinăciunea păcatelor. Prin duhovnic, Dumnezeu iartă păcatele creștinilor care se căiesc sincer și se mărturisesc în fața lui. *“Dacă zicem că păcat nu avem, spune Sfântul Ioan Evanghelistul, ne amăgim pe noi înșine și adevărul nu este întru noi. Dacă mărturisim păcatele noastre, El este credincios și drept ca să ne ierte păcatele și să ne curățească pe noi de toată nedreptatea”* (1Ioan 1, 8-9). În fața cui să le mărturisim? În fața celui ce are putere să ni le ierte, în fața episcopului sau a preotului. Pentru că tot Sfântul Ioan ne relatează că în ziua învierii, când a apărut în mijlocul ucenicilor, Domnul Hristos *“a suflat asupra lor și le-a zis: Luați Duh sfânt; Căroră veți ierta păcatele, le vor fi iertate și căroră le veți ține, vor fi ținute”* (Ioan, 20, 22-23).

De păcatele săvârșite după Botez ne curățim, așadar, prin Taina Pocăinței, Mărturisirii sau Spovedaniei. Pocăința este o trebuință firească a sufletului omenesc, primind în creștinism demnitatea de Taină. Ea este *“mijlocul prin care credinciosul este scos din închisoarea egoistă în care îl aruncă păcatul, pentru a fi readus în comuniune cu Dumnezeu și cu aproapele”*. (32) Dacă păcatul distruge comuniunea pe care o avem cu Dumnezeu și cu oamenii, pocăința o reface.

Pocăința este o lucrare de moment, dar și una de durată. Ca lucrare de moment se finalizează în fața scaunului de spovedanie, după ce, simțind povara păcatului, ne-am hotărât să ne întoarcem la Dumnezeu. Aici ne ușurăm conștiința și primim dezlegare. În acest sens modelul pe care ni-l dă fiul risipitor este emblematic. În urma frământărilor sufletești acesta și-a zis: *“Sculându-mă, mă voi duce la tatăl meu, și-i voi spune: tată am greșit la cer și înaintea ta; nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău. Fă-mă ca pe unul din argații tăi”* (Luca 15, 18-19). Iar vameșul ne arată starea de smerenie cu care trebuie să facem pocăință. Fiind conștient de păcatele sale *“departe stând, nu voia nici ochii să-și ridice către cer, ci-și bătea pieptul zicând: Dumnezeule fii milostiv mie, păcătosului”* (Luca 18, 13).

Ca lucrare de durată pocăința acoperă toată viața pe care o mai avem în față. Ea este de fapt o stare sufletească care ne face să urâm păcatul și să dorim sfințenia înspre care tindem și pe care dorim să o dobândim. Pocăința ca stare sufletească, și care durează toată viața, își trage puterea din pocăința ca Taină. Harul primit în Taina Spovedaniei încununează cu succes efortul nostru de a ne despătimi. *“Pocăința este corabia, frica de Dumnezeu este cârmaciul, iubirea este limanul dumnezeiesc. Frica ne așează deci în corabia pocăinței și ne trece peste marea vieții acoperită cu aburi sărați și ne trece spre limanul dumnezeiesc, care este iubirea, călăuzindu-ne spre Cel spre care străbat toți cei ce se ostenesc și sunt împovărați, prin pocăință. Căci când ajungem la iubire, am ajuns la Dumnezeu și drumul nostru s-a sfârșit și am străbătut la ostrovul care e dincolo de lume, unde e Tatăl și Fiul și Sfântul Duh”*. (33)

Prin pocăință dobândim frumusețea sufletească dintru început. La ea trebuie să apelăm mereu și, dacă am căzut, să nu deznădăjduim. Pentru aceasta însă, e nevoie și de voință. *“Dacă vrem, harul cel de-al doilea al lui Dumnezeu, sau pocăința, poate să ne ridice iarăși la frumusețea străveche. Dar dacă nu avem grijă nici de aceasta, vom merge neapărat, ca și dracii care nu se pocăiesc, la muncile veșnice, împreună cu ei, mai mult vrând decât nevrând”*. (34)

Diavolul încearcă să-i aducă omului care a păcătuit deznădăjduire și să-l facă să-și piardă speranța mântuirii. Părinții stăruie în a-i îndemna pe creștini să aibă mereu curajul pocăinței. *“Ai căzut, ridică-te. Ai căzut iarăși, ridică-te iarăși. Numai pe Doctorul tău să nu-L părăsești, căci atunci vei fi osândit de deznădejde mai rău decât un sinucigaș. Stăruie pe lângă El și El își face milă cu tine, fie prin întoarcerea ta, fie prin încercare, fie prin altă faptă a purtării Sale de grijă, fără să știi tu”*. (35)

S-ar putea ca eșecurile noastre să fie multe. Lucrul acesta se întâmplă și pentru faptul că ne punem nădejdea în propriile noastre puteri. Am vrea să trăim pentru Dumnezeu și de fapt este nevoie ca El să trăiască în noi. Există o mare diferență între încercarea de a face ceva în virtutea convingerilor noastre duhovnicești și între a-i permite lui Dumnezeu să acționeze cu harul Său prin noi. Ori harul lui Dumnezeu îl primești prin Taine. De aceea pentru a putea face o bună pocăință ai nevoie de un duhovnic priceput și de harul ce-l primești prin mijlocirea lui.

Pocăința, ca stare, durează toată viața. Pentru păcatele mari și pentru cele mici *“pocăința rămâne neterminată până la moarte. Deși nu o putem săvârși cu fapta până atunci, totuși suntem datori să o cultivăm cu intenția”*. (36) Avva Sisoe era bolnav de moarte și s-au adunat părinții la el în chilie. La un moment dat l-au întrebat: *“ce vezi avvo? Și el le-a zis: văd pe unii că vin la mine și-i rog să mă lase puțin să mă pocăiesc. I-a zis lui unul dintre bătrâni: și de te vor lăsa, de acum poți să te folosești spre pocăință? I-a zis lui bătrânul: deși nu pot face, dar suspin în sufletul meu puțin și îmi este de ajuns”*. (37)

Prin pocăință Dumnezeu ne iartă păcatul. *“De vor fi păcatele voastre cum e cărmizul, ca zăpada le voi albi, și de vor fi ca purpura, ca lâna albă le voi face”*, ne spune Dumnezeu prin Proorocul Isaia (Isaia 1, 18). Important este ca pocăința noastră să fie sinceră și nu formală: *“Acum, zice Domnul, întoarceți-vă la Mine din toată inima voastră, cu postiri, cu plâns și cu tânguire. Sfășiați inimile și nu hainele voastre, și întoarceți-vă către Domnul Dumnezeul vostru, căci El este milostiv și îndurat, încet la mânie și mult Milostiv și-I pare rău de răul pe care l-a trimis asupra voastră”* (Ioil 2, 12-13).

Orice greșală ar fi făcut omul, mare sau mică, i se iartă prin pocăință, dar imaginea păcatului rămâne până la cea din urmă suflare. (38) David a păcutit grav punând la cale uciderea lui Urie Heteul și luându-i nevasta. Prin pocăință Dumnezeu l-a iertat, atunci când a fost muștrat de Proorocul Natan (2 Regi 12, 1-13). Dar cu toate acestea a primit canon: copilul născut din Batșeba a murit, iar imaginea greșelii l-a însoțit toată viața și n-a cârtit atunci când Dumnezeu a îngăduit să vină peste el necazurile și încercările.

Atunci când se săvârșește pocăința, ca Taină, duhovnicul îi administrează penitentului un canon, sau epitimie. Canonul are mai mult un caracter terapeutic decât punitiv, deși nu lipsește nici aspectul de certare din el. Când ascultă spovedania penitentului, duhovnicul este părinte iubitor și prieten înțelegător, iar atunci când îi dă canonul este medic iscusit și judecător. Paul Evdokimov consideră canonul ca un exercițiu de căință și ca un medicament: *“El este o doctorie, iar părintele duhovnicesc caută raportul organic între cel bolnav și mijlocul de vindecare. Scopul canonului este să-l pună pe penitent în niște condiții noi, în care nu mai este ispitit de păcat”*.(39)

Canonul de pocăință, care îl ajută pe om să-și tămăduiască rana sufletului, trebuie înțeles în duhul și nu în slova lui. Sigur că rămân valabile sfintele canoane rânduite de Biserică, dar ele trebuie interpretate duhovnicește. Canonul trebuie să-l smulgă pe om din cele potrivnice firii și să-l ajute să intre în normalitate. Canonul trebuie să administreze leacul potrivit bolii. De aceea nu-i de ajuns înlăturarea pentru un timp de la Sfânta Euharistie. Acest lucru pentru omul secularizat, care și așa nu se mai împărtășește, nu mai înseamnă nimic.

Pentru creștinul conștient, și care suferă din cauza păcatului, canonul se scurtează tocmai datorită pocăinței lui sincere. *“Întrebat-au unii pe avva Sisoe, zicând: de va cădea un frate, n-are trebuință să se pocăiască un an? Iar el a răspuns: aspru este cuvântul. Iarăși au întrebat: dar șase luni? Și iarăși a zis: mult este. I-au zis atunci: deci de va cădea fratele și va afla îndată că se face pomană, intra-va și el acolo? Le-a zis bătrânul: nu, ci are trebuință să se pocăiască câteva zile. Căci cred lui Dumnezeu, că din tot sufletul dacă se va pocăi unul ca acesta și în trei zile îl primește pe dânsul Dumnezeu”*. (40)

În literatura duhovnicească avem relatări convingătoare care ne fac să înțelegem că pocăința poate face din păcătoși notorii sfinți emblematici. Ei, în momentul în care s-au decis pentru Dumnezeu, au intrat în dinamica despă-timirii ca stare, dar pentru a se putea lupta apelau la pocăința ca Taină regenerându-și puterile sufletești. Un asemenea exemplu ni-l dă arhi-cunoscuta Maria Egipteanca, de care se face pomenire atât la 1 aprilie cât și-n duminica a 5-a din postul mare.

“În una din mănăstirile Palestinei s-a aflat un ieromonah bătrân cu numele de Zosima, care era atât de îmbunătățit cu viața, că mulți monahi din mănăstirile din preajmă veneau la el spre a căpăta cuvânt de aleasă învățătură.

Și a petrecut el cincizeci și trei de ani într-acea mănăstire, păzind cu asprime și cu duh puternic toată pravila monahicească și aducând lui Dumnezeu laude, fără oprire.

Dar într-o zi, cercetat fiind de diavol, el a avut un gând de deșartă slăvire, zicându-și: *"Oare se află în această pustie vreun om sau monah care să mă întrecă?"*

Atunci i s-a arătat îngerul – și i-a zis:

- *"O, Zosima, mare a fost nevoița ta până acum, dară nimeni nu se află între oameni care s-ar putea arăta pe sine ca desăvârșit. Drept aceea, ca să afli câte căi sunt spre mântuire, ieși din pământul tău, precum odinioară Avraam, și mergi în una din mănăstirile ce se află lângă râul Iordanului".*

De îndată, Zosima, urmând îndemnul a ieșit din acea mănăstire și a purces spre locul arătat lui de înger. Ajungând la mănăstirea de lângă râu, a fost primit de egumen, dându-i găzduire.

Acolo, Zosima a văzut pe monahi strălucind în faptele cele bune și cu duhul arzând de dragostea Domnului. Cântarea lor era neîncetată, privigherea era toată noaptea. Cuvinte deșarte nu erau între dânșii, iar gâlcevile omenești nici nu știau de ele. Se socoteau morți cu trupul, hrana lor fiind Cuvântul Domnului.

Și era acolo obiceiul, ca monahii, în vremea marelui și sfântului post, să iasă și să se ducă, fiecare, singur, în pustia fără capăt din preajma mănăstirii – și acolo, în rugăciune și-n postire, să aducă aleasă laudă lui Dumnezeu.

Așa că, Zosima ieșind din mănăstire, a trecut Iordanul – și a intrat în pustie, luând cu el puțină hrană și haina de pe el.

Și mergând douăsprezece zile, s-a oprit într-un loc așa de pustiu, că parcă niciodată nu călcase picior de om pe acolo. A stătut – și și-a făcut cele convenite rugăciuni, cântând și închinându-se.

Cum stătea el așa, a văzut de-a dreapta o umbră, care semăna a trup omenesc. Părându-i-se că-i o nălucire diavolească, s-a spăimântat și s-a închinat.

Lepădând frica, s-a întors cu fața într-acolo – și a văzut pe cineva cu trup gol, alergând încolo. Și avea pielea arsă de soare, iar părul îi era alb, tot, ca lână.

Zosima a alergat spre arătarea aceea, înfundându-se în pustie și mai adânc.

După ce s-a apropiat, încât să poată fi auzit glasul, Zosima a strigat:

- *"De ce fugi de mine – și cine ești tu?"*

Arătarea a dat glas, zicând:

- *"Ava Zosima, iartă-mă că nu mă pot arăta ție; căci sunt femeie goală, - ci, dacă vrei să-mi dai mie, păcătoasei, rugăciunea și binecuvântarea ta, aruncă-mi ceva din hainele tale, ca să-mi acopăr goliciunea..."*

Atunci, frică mare a cuprins pe Zosima, căci de unde femeia aceea îi cunoștea numele nevăzându-l niciodată? Și-a dezbrăcat atunci haina ce-avea pe deasupra și i-a aruncat-o, întorcându-și fața în altă parte. Femeia a luat haina și s-a acoperit. Apoi a zis lui Zosima:

- *"De ce te-ai ostenit a veni să vezi o femeie păcătoasă, de la care nimic nu ai a învăța?"*

Iar Zosima, i-a zis, căzând în genunchi:

- *"Binecuvântează-mă!..."* – dar femeia a îngenunchiat și ea, zicând: *"Binecuvântat este Dumnezeu, Cel ce voește mântuirea sufletelor omenești..."*

Șezând apoi întru vorbire duhovnicească, femeia a întrebat pe Zosima:

- *“Spune-mi, părinte, cum viețuiesc acum creștinii, cum împărații și cum stau bisericile?”*

Zosima a răspuns:

- *“Prin rugăciunile voastre sfinte, Dumnezeu a dăruit pace – și așa, roagă-te neconținut pentru noi și pentru acestea toate...”*

Atunci ea a început să se roage cu putere, ridicându-și ochii în sus – și mâinile înălțându-și. Zosima privind către ea, a văzut-o ridicată de un cot de la pământ – și foarte tare s-a înfricoșat. S-a aruncat așadar în genunchi și plângând zicea doar atâta: *“Doamne miluiește”*.

După ce femeia a stătut din rugăciune, părintele Zosima i-a zis:

- *“În numele Domnului nostru Iisus Hristos, Cel născut din Fecioară, spune-mi pentru ce porți goliciunea aceasta și pentru ce ți-ai omorât trupul, neascunzând de mine viața ta, ci toate să-mi spui, ca să se arate mărirea lui Dumnezeu...”*

Iar femeia i-a răspuns:

- *“Rușine mi-i de mine și de faptele mele, părinte, și a ți le povesti, mare scârbă am, - dar fiindcă văzut-ai trupul meu gol, îți voi arăta golit și duhul meu, nu spre lauda mea cumva, ci ca să vezi ticăloasa mea alcătuire și să te rogi pentru mine lui Dumnezeu...”*

Stând, a povestit astfel părintelui Zosima:

- *“Eu, părinte, m-am născut în Egipt și când eram de doisprezece ani, m-am lepădat de dragostea părinților mei și m-am dus în Alexandria. Acolo, mi-am întinat fecioria și-am început a face desfrânare. Șaptesprezece ani și încă mai mult am făcut desfrânare în popor, având aprindere fără saț în trupul meu păcătos. Astfel viețuind, am văzut într-o vreme de seceriș, popor mult de bărbați libieni și egipteni mergând spre mare”.*

Atunci am întrebat pe unul de aproape:

- *“Unde merg oamenii aceștia?”* – și acela mi-a răspuns:

- *“Merg la Ierusalim, unde peste puțin este prăznuirea înălțării Sfintei Cruci”.*

Și i-am zis lui:

- *“Mă vor lua, oare, și pe mine?”*

El mi-a răspuns:

- *“De vei avea bani pentru chirie și hrană, de ce oare, nu te-ar lua?”*

Și eu, nerușinată, i-am spus:

- *“N-am bani nici de chirie, nici de hrană, dar voi merge cu ei pe corabie și le voi da trupul meu drept plată pentru acelea”.*

Iartă-mă, părinte Zosima, că spurc văzduhul cu vorbele mele.

Așadar, acel tânăr auzind nerușinarea vorbelor mele, a mers spre tovarășii lui, râzând. Atunci am mers și eu în mijlocul lor și sărind, le-am spus:

- "Luați-mă cu voi, că nu vă voi fi neplăcută". Ei m-au luat în corabie – și-am început a pluti pe mare.

Cele ce-am făcut acolo, cum ți-le voi putea spune ție, omule al lui Dumnezeu? Ce fel de limbă le va grăi sau ce auz le va auzi? Că pe toți eu i-am chemat la păcat – și încă în ce fel!... Cum de-a putut suferi marea și văzduhul, desfrânarea mea? Și de ce nu și-a deschis gura pământul, să mă înghită de vie în iad, pe mine, păcătoasa, care și pe alții am adus la păcat?!... Socotesc, părinte, că bunul Dumnezeu căuta pocăința mea, El care nu vrea moartea păcătosului, ci așteaptă cu îndelungă răbdare întoarcerea.

M-am dus, așadar, la Ierusalim și, câteva zile înainte de praznic am făcut și acolo multe și mari rele, chemând spre păcat și pe alții, nu numai pe cei cu care venisem. Când a venit praznicul Sfintei Înălțări a cinstitei Cruci, am mers și eu, nevrednica și păcătoasa, la biserică, și am stătut în pridvor, cu gânduri nerușinate. Când a venit ceasul Înălțării, am vrut să intru în biserică, odată cu norodul ce se îmbulzea, - dar o putere nevăzută ce sta înaintea mea, nu mă lăsa să intru, - mă împingea înapoi. Și, iar m-am silit să intru, și din nou puterea m-a împins înapoi. Toți au trecut pragul, ci numai eu stăteam singură, lepădată în pridvor. Fiind cuprinsă de rușine și în putregăiosul meu duh, lumina înțelegerii mântuitoare, - porunca Domnului cea strălucită arătându-mi că tina faptelor mele mă oprește să intru în biserică. Deci am început a plânge, și tânguindu-mă, mă băteam în piept, suspinând din adâncul inimii mele.

Atunci, plângând în locul în care stam, am văzut sus pe perete icoana Sfintei Născătoare de Dumnezeu și am zis către Ea, ținându-mi privirea ațintită acolo: *"O, Fecioară Stăpână, care ai născut pe Dumnezeu Cuvântul, știu că nu se cade mie, nevrednica și stricata, să privesc spre cinstita icoana Ta ci se cuvine cu drept, să fiu lepădată... Dar de vreme ce am auzit că Dumnezeu, Fiul Tău, a venit să cheme pe cei păcătoși la pocăință, ajută-mi mie, care de la nimeni altul nu am ajutor – și poruncește ca să-mi fie dată și mie intrarea în biserică, să pot vedea cinstitul lemn pe care cu trupul s-a pironit Dumnezeu cel născut de Tine. Mijlocește Tu, Stăpâno, către Fiul Tău, să fiu și eu primită, că de-acum nu voi mai întina trupul cu stricăciunea desfrânării. Ci, după ce voi vedea sfânta Cruce a Domnului, mă voi lepăda cu totul de lume și voi ieși acolo unde Tu mă vei îndruma".*

Acestea zicând și aprinzându-mă cu credință, am pășit spre prag și nimeni nu m-a mai oprit să intru. Atunci, m-a cuprins o spaimă mare și căzând la pământ, m-am închinat cinstitului lemn al Crucii, sărutându-l cu frică. Pe urmă, am mers la icoana mijlocitoare mele și, plecând genunchii, m-am închinat ei, rugând-o cu mare aprindere în suflet, să mă povățuiască ce am de făcut. Am auzit atunci un glas de departe spunându-mi: *"De vei trece Iordanul, bună odihnă vei avea!"* Am căzut cu fruntea în pământ și am zis: *"Stăpână, de Dumnezeu Născătoare, nu mă lăsa!"* După aceea am ieșit din pridvorul bisericii, și cu grabnică alergare am plecat.

Aflând poarta care ducea spre pustie, am ieșit și am început călătoria. Când soarele s-a aplecat spre apunere, am ajuns la biserica Sfântului Ioan Botezătorul, aproape de Iordan. Am intrat și m-am împărtășit cu cinstitele și de viață făcătoarele Taine ale lui Hristos. A doua zi, aflând o luntre mică, am trecut de cealaltă parte a Iordanului și am venit în pustiul acesta. De atunci și până azi, aici m-am sălășluit, așteptând pe Dumnezeu, Cel ce mă mântuiește de viforul sufletului, pe mine, ceea care m-am întors către El...

Atunci, Zosima, a zis către ea:

- "Și de când locuiești în pustia aceasta?"

Iar ea i-a răspuns:

- "Socotesc că vor fi ani patruzeci și șapte, de când am ieșit din sfânta cetate."

"Dar hrană și veșminte ce-ai avut?" i-a zis ei Zosima.

- *“Când am trecut Iordanul am avut cu mine trei pâini și jumătate – și care, uscându-se, s-au împietrit. Din ele gustând câte puțin mi-au ținut șaptesprezece ani. După aceea m-am hrănit cu verdețurile din pustietatea asta. Cât despre îmbrăcămintea mea, de mult s-a zdrențuit și a pierit, ca să pot suferi deplin zăduful verii și înghețul iernii. Și așa, de multe ori, zăceam goală și nemâncată la pământ, ca să pot răscumpăra grelele mele păcate. Mă hrănesc cu nădejdea mântuirii mele și mă îmbrac cu desbrăcarea păcatului, căci scris este că nu numai cu pâine va fi omul viu, ci și cu cuvântul lui Dumnezeu, - iar cei ce nu aveau acoperământ, în piatră s-au îmbrăcat, când s-au dezbrăcat de veșmântul păcatului.”*

Auzind cuvintele din Sfânta Scriptură, părintele Zosima a grăit către ea:

- *“Cum de-ai învățat psalmii și scripturile?”*

Și ea a răspuns:

- *“Carte n-am învățat niciodată – și om afară de tine, n-am văzut de când am pășit în pustie, dar Cuvântul lui Dumnezeu cel viu și lucrător, învață și pe cel neștiutor...”*

Mult s-a minunat atunci Zosima.

Pe urmă, dorind a afla și alte învățături, a întrebat-o astfel:

- *“Cum de-ai petrecut atâta vreme aici, fără ca să nu te cerce tulburarea?”*

Ea i-a răspuns:

- *“Mă înspăimânt, părinte, să-ți spun aceasta. Îndelungă vreme am luptat cu ispitele și cu gândurile proaste, întocmai ca și cu niște fiare. Dorit-am de multe ori viața, vinul și cântecele stricăciunii mele de odinioară, - dar de îndată, spăimântându-mă, începeam să plâng și să mă bat în piept, aducându-mi aminte de făgăduințele ce-am făcut Maicii Preacurate, de Dumnezeu Născătoare. O rugam pe Ea să gonească de la mine gândurile acelea, - și vedeam atunci o lumină care mă înconjură de pretutindeni, scoțându-mă din valuri și alinându-mă. Și iar venea furtuna gândurilor, clătindu-mă, și din nou mă rugam, căzând zi și noapte întreagă cu trupul la pământ, până ce lumina cea dulce se pogora asupra mea, gonind duhurile și potolind duhul. Și așa, neconținut, Ajutătoarea mea, Născătoarea de Dumnezeu, mă povățuiește de tot pasul...”*

Zicând acestea, femeia s-a oprit – după care a spus lui Zosima:

- *“Iată, aici este sfârșitul povestirii celei despre mine... Mai multe nu-ți voi spune, întru cât toate ai aflat. Ci, acum, cuvioase părinte Zosima, roagă-te pentru păcătoasa de mine.”*

Iar Zosima a mers către ea – și închinându-i-se, cu lacrimi i-a grăit:

- *“Bine este cuvântat Dumnezeu, Cel ce face lucruri mari și înfricoșate, Cel ce minunate bunuri dăruiește celor ce se tem de El...”*

Ea l-a oprit spunându-i:

- *“În numele lui Iisus Hristos Mântuitorul, rogu-te omule a lui Dumnezeu, să nu spui nimănui cele ce-ai auzit. Ci mergi acum cu pace, și iarăși în anul viitor vino să mă vezi...”*

Zosima a mai zis:

- *“Slavă lui Dumnezeu, Cel ce atâtea a dăruit celor ce-L iubesc!...”*

În umilință, femeia l-a rugat:

- *“Rogu-te iarăși părinte, ca în sfânta și marea Joie, în seara cinei de Taină a lui Hristos, să iei din făcătorul de viață Trup și Sânge al Său și să-mi aduci, așteptându-mă pe mine de partea cealaltă a Iordanului, ca să mă împărtășesc și eu cu darurile de viață făcătoare.”*

Acestea zicând, s-a dus în cea mai dinlăuntru pustie.

Iar Zosima s-a închinat până la pământ și a sărutat locul unde au stătut picioarele ei. Pe urmă, s-a întors, lăudând și binecuvântând pe Dumnezeu - și a purces spre mănăstirea sa. Gândind apoi la lungimea curgerii anului, dorea ca să fie numai o zi anul acela, de-ar fi fost cu puțință.

Iar când s-a apropiat întâia Duminică a marelui post, au ieșit frații, după obicei, în pustie, cântând. După ce s-a întors și s-a apropiat seara cinei celei de Taină, a făcut Zosima ceea ce i-se poruncise lui: a pus într-un vas mic și prea curat, din trupul și sângele lui Hristos, iar într-o coșniță puține smochine uscate și un pumn de linte muiate în apă. Pe urmă a purces spre malul Iordanului.

Zăbovind sfânta, Zosima n-a dormit, ci cu răbdare privea spre pustie, s-o vadă venind. Și stând așa, se ruga lui Dumnezeu să vadă iarăși fața aceea plină de umilință și de dragoste pentru Domnul. Apoi se gândea cum de va trece ea Iordanul, căci nici punte și nici vreo luntre nu se afla în preajmă. Tot atunci ea s-a arătat pe celălalt mal, iar Zosima s-a umplut de bucurie, preamărind pe Dumnezeu. Făcând semnul crucii asupra Iordanului, sfânta a purces pe apă, umblând ca pe uscat – și a venit la el, zicându-i: *“Binecuvântează, părinte, binecuvântează!...”*

Spăimântat de minunea călcării apei, Zosima a zis către dânsa cu cutremur:

- *“Cu adevărat nemincinos este Dumnezeu, că El împlinește toate, celor ce ascultă de El!... Slavă Ție, Hristoase Dumnezeule, Cel ce mi-ai arătat prin această roabă a Ta, cât de departe sunt de măsura desăvârșirii!...”*

A rostit apoi *“Simbolul Credinței”* și *“Tatăl nostru”*, după care sfânta s-a împărtășit cu preacinstitele și preacuratele Taine ale Domnului Hristos.

Ridicând mâinile la cer, sfânta a strigat: *“Acum slobozește pe roaba Ta, Stăpâne, după cuvântul Tău, în pace, că văzură ochii mei mântuirea Ta!”*

Zosima, apropiindu-se, i-a zis:

“Gustă puțin din aceste merinde, pe care le-am adus.”

Sfânta a luat câteva fire de linte – și a mulțumit zicând:

“Roagă-te, părinte, pentru mine – și adu-ți aminte de ticăloșia mea.”

Și i-a răspuns Zosima:

- *“Tu să te rogi pentru biserici, pentru împărați și pentru toată lumea...”*

Și așa, a lăsat-o să plece.

Ea a însemnat cu crucea, din nou, Iordanul și l-a trecut peste fața apei. Și a plecat în ale sale și Zosima.

Trecând anul, Zosima a trecut iarăși în pustie spre minunata vedenie. Privea în dreapta și în stânga, căuta cu ochii în toate părțile, iar după ce n-a văzut nicăieri nimic, s-a rugat, cerând să-i arate pe îngerul cel în trup, căreia toată lumea nu este vrednică a i se asemana. Așa rugându-se, a ajuns la locul din ceilalți ani – și a aflat acolo pe sfânta moartă, cu mâinile strânse și cu fața întoarsă spre răsărit. Plângând și citind psalmii cei de

cuviință la trebuința vremii aceleia, a făcut rugăciunea de îngropare, zicându-și apoi în sine: *“Cum oare voi săpa groapa pentru ea?”* Atunci, din pustie a venit către el un leu, pășind blând spre trupul sfintei.

Zosima a zis atunci: *“Sunt bătrân și nu pot a-i săpa groapa, - ce mă voi face, oare, Doamne?”*

Auzind aceasta, leul, ca și când ar fi primit o poruncă de la Dumnezeu, a început a scurma cu putere pământul cu labele sale, făcând groapă. În ea, Zosima a așezat trupul sfintei, acoperindu-l apoi cu pământul ce fusese scurmat de leu. Și nu avea pe ea sfânta decât haina veche și ruptă pe care i-o aruncase cândva cuviosul Zosima.

După aceea, leul, blând ca o oaie, s-a dus în pustie, iar Zosima s-a întors într-ale sale, binecuvântând și lăudând pe Hristos Dumnezeu nostru.

Ajungând la mănăstirea sa, a spus tuturor monahilor despre cuvioasa aceasta Maria, neascunzând nimic. Iar ei s-au minunat, și au început a-i face pomenire cinstind ziua morții ei.

Iar Zosima, când era aproape de o sută de ani, s-a dus spre cele veșnice către Domnul.

Și unii de la alții, monahii au trecut din gură în gură și din veac în veac povestirea vieții sfintei Maria Egipteanca, până ce sfântul Sofronie a scris-o pe ea, ca să ne rămână plăcută aducere aminte despre o viață pe care o păcătoasă a petrecut-o în pustie, ca să-și răscumpere păcatele ce făcuse – și ca să ne rămână pildă întru aceasta.

Iar bunul Dumnezeu dulce răsplătire i-a dat, curățind-o pe ea de toată spurcăciunea – și primind-o în ceata sfinților Săi, în veșnică fericire, unde se roagă lui Dumnezeu pentru iertarea păcatelor noastre – și întru veșnica slavă a Lui, acum și pururea – și în vecii vecilor. Amin. (41)

Ne este limpede, analizând acest caz tipic de pocăință sinceră, că porțile despătimirii și sfințirii vieții sunt deschise oricui. În convorbirea cu Nicodim, Mântuitorul afirmă acest lucru: *“Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică”* (Ioan 3, 16). Întreaga Evanghelie este rezumată în acest verset. Cel ce crede și are frică de Dumnezeu se pocăiește și face pași pe calea despătimirii. *“Bunătatea lui Dumnezeu, spune Cuviosul Isaia Pustnicul, se arată în aceea că în clipa în care se întoarce omul de la păcatele lui, îl primește cu bucurie și nu-i mai socotește acele păcate... să ne ostenim deci din toată inima până suntem în trup – și e scurt timpul vieții noastre – să luptăm ca să moștenim bucuria veșnică cea negrăită”*. (42)

Viață adevărată nu poți avea decât prin Hristos. Omul însetat de viață poate fi amăgit și atras de reclamele false pe care i le îmbie diavolul. Setea lui de infinit poate fi adăpată cu surogate și pervertită. Este valabilă și acum afirmația Proorocului: *“Două rele a făcut poporul Meu: pe Mine izvorul apei celei vii, M-a părăsit, și și-a săpat fântâni sparte, care nu pot ține apă”* (Ieremia 2, 13). Dacă se caută mulțumirea în sex, în droguri, în băutură și în bani, la un moment dat se constată că rezultatul este un suflet pustiit și un trup secătuit de vlagă.

Pocăința singură poate întinde colacul de salvare. Nu numai când este vorba de sex, ca în cazul Mariei Egipteanca, dar și atunci când e vorba de droguri și de alcool omul are posibilitatea reabilitării. Trebuie doar să vrea serios acest lucru. Iar voința i-o întărește o credință sinceră în Dumnezeu.

Este important momentul în care cel prins în mreaja viciului își pune problema vieții sale duhovnicești în mod serios. Primul lucru pe care trebuie să-l facă atunci este să-și caute un părinte duhovnicesc. Găsindu-l, să apeleze la el cu toată sinceritatea și hotărârea de a-i urma sfatul. *“Înainte de toate, alege-ți, după lepădarea deplină, potrivit cuvântului sfânt, ascultarea neprefăcută și desăvârșită, adică caută cu toată silința să afli un povățuitor și un dascăl neamăgitor... Iar aflându-l pe acesta și lipindu-te cu toată ființa de el, ca un fiu iubitor de părintele adevărat, rămâi întreg în atârnare de poruncile lui, socotindu-l ca pe Hristos însuși...”*. (43)

N-are nici un sens o falsă pudoare, atunci când ești robit de patimi, nici mândria prostească de a nu te umili în fața unui om. Pentru că omul acela este slujitorul lui Dumnezeu pentru salvarea sufletului tău. Duhovnicul te va elibera de povara care îți sufoca viața duhovnicească și-ți va arăta drumul cel bun.

Sfântul Ioan Scărarul ne relatează cazul unui tâlhar care și-a venit în sine și s-a hotărât să se călugărească. Dorul de a-și schimba viața era atât de puternic încât a acceptat să facă o spovedanie, nu în taină ci, cu glas tare în mijlocul bisericii. *“Unul din frații aflați acolo a îndrăznit să-mi spună: am văzut pe cineva ținând o hârtie scrisă și o trestie; și când cel ce zăcea jos își spunea un păcat, acela îl ștergea cu trestia.”*(44)

Este o realitate faptul că prin Spovedanie Dumnezeu ne curățește de toate fărâdelegile și ne primește din nou în comuniune cu Sine. Este grăitoare în acest sens o rugăciune: *“Tu, Cel ce ai venit să chemi la pocăință, nu pe cei drepți, ci pe cei păcătoși, ai milă și îndurare și Te milostivește spre sufletul meu; rupe zapisul faptelor mele cele rele și urâte și mă povățuiește la calea cea dreaptă, ca umblând întru adevărul Tău, să pot scăpa de săgețile vicelanului și așa să stau fără osândă înaintea înfricoșătorului Tău divan.”* (45)

Se obișnuiește în vremurile actuale ca în firmele mari, în școli și în spitale, să fie angajați psihologi. La ei se apelează în cazuri deosebite de labilitate sufletească, de frământări psihice și de neliniște. S-ar putea ca psihologul să-i poată da o mână de ajutor celui în suferință. El însă, nu-l poate elibera de povara păcatului care-i apasă conștiința. Acest lucru îl face numai duhovnicul.

Îmi amintesc în acest sens de o întâmplare mișcătoare din primii mei ani de preoție. Eram paroh într-un cartier muncitoresc, cu multă lume săracă, dar râvnitoare și credincioasă. Și cu toată propaganda ateistă ce o făcea sistemul de atunci, legătura cu Biserica era puternică.

La un moment dat am fost rugat de o credincioasă ortodoxă, a cărui soț bolnav de cancer suferea cumplit, să mă duc să-i citesc o rugăciune. Punctul sensibil consta în faptul că omul respectiv nu era ortodox, ci maghiar reformat. Ani de zile fusese activist al partidului comunist în câteva fabrici mari și oficial propagase învățătura marxistă atee.

M-am dus totuși cu bunăvoință și cu deschidere sufletească. Mare mi-a fost mirarea însă, că el nu solicita orice rugăciune, ci dorea să se spovedească. Dorea să-și ușureze conștiința și să se împace cu Dumnezeu.

Nu faptul că era maghiar mă oprea să-l spovedesc, ci o realitate obiectivă: nu era ortodox. Era reformat. Tainele se pot împărtăși doar unui ortodox. Înțelegând acest lucru mi-a zis: *“Doresc să devin ortodox.”* Dorea acest lucru pentru a se putea spovedi. Cum botezul reformat îl primește, prin economie, Biserica Ortodoxă i-am administrat doar Taina Mirungerii și l-am spovedit.

Pentru mine a rămas spovedania respectivă ca un punct de referință. Sinceritatea și seriozitatea cu care a fost făcută m-au dat gata. Eram convins pentru totdeauna, dacă mai era cazul, că toată făptura omenească are nevoie de această baie duhovnicească care-i spală sufletul de păcate și-i împacă conștiința. Creștinul respectiv era un alt om. Mi-a solicitat și Taina Sfântului Maslu și, știind că ceasurile-i sunt numărate, mi-a cerut să-i officiez slujba înmormântării. Era împăcat cu Dumnezeu, cu oamenii și cu propria-i conștiință.

Așadar să ne spovedim cât mai des. Pocăința, ca stare, să ne însoțească toată viața. *“Precum mâncăm, bem, grăim și auzim, tot așa de firesc suntem dator să ne pocăim”.*(46) Prin pocăință din păcătoși devenim sfinți și avem perspectiva vieții veșnice fericite.

4. Înfrânarea.

Recăderea este periculoasă. Cel ce s-a eliberat de o povară păcătoasă trebuie să aibă grijă să nu recidiveze. Puterea celui rău nu va înceta să-l ispitească din nou pentru a-l recâștiga. *“Când duhul necurat, spune Mântuitorul, a ieșit din om, umblă prin locuri fără apă, căutând odihnă și nu găsește. Atunci zice: mă voi întoarce la casa mea de unde am ieșit; și venind, o află golită, măturată și împodobită. Atunci se duce și ia cu*

sine alte șapte duhuri mai rele decât el și, intrând, sălășluiesc aici și se fac cele de pe urmă ale omului aceluia mai rele decât cele dintâi” (Matei 12, 43-45).

Dacă am reușit să scăpăm, prin pocăință, de patimi, este de neapărată trebuință înfrânarea. Vorbind, de exemplu, despre înfrânarea pântecului, Sfântul Ioan Casian spune: *“De bucate numai atât să ne slujim, cât să trăim, nu ca să ne facem robii pornirilor poftei. Primirea hranei cu măsură și cu socoteală, dă trupului sănătatea, nu îi ia sfințenia. Regula înfrânării și canonul așezat de Părinți, acesta este: Cel ce se împărtășește de vreo hrană să se depărteze de ea până mai are încă poftă și să nu aștepte să se sature”.* (47) Așa trebuie procedat cu toate celelalte trebuințe firești care pot deveni, prin lipsa înfrânării, patimi.

Eliberați din robia patimilor avem nevoie de o adevărată artă în a ne feri de ele, de toate. Nici una nu trebuie neglijată, pentru că ele formează, oarecum, un întreg, un balaur cu multe capete, cum spune Părintele Dumitru Stăniloae, căruia tăindu-i un cap scoate altul la iveală. Așa că nu numai îmbuibarea pântecului, care facilitează desfrânarea, ci toate – culminând cu slava deșartă – sunt periculoase. Aceasta din urmă e prezentă, adeseori, chiar când ni se pare că suntem eliberați de patimi. Ea crește chiar pe locul unde au fost tăiate alte capete, hrănindu-se cu sângele lor, ea poate răsări chiar din smerenie.

Este nevoie, deci, de înfrânare pentru a nu recădea în patima de care te-ai eliberat și care devenise ca o a doua natură. Literatura duhovni-cească ne pune la îndemână multe întâmplări de felul acesta. Avva Dorotei ne relatează un caz tipic.

Un tâlhar s-a călugărit. I-a părut rău de viața lui ticăloasă, s-a spovedit și a intrat în obște hotărât să nu mai fure. Ne relatează Părintele ce s-a întâmplat apoi: *“Întro bună zi a venit la mine fratele și mi-a zis: iartă-mă și roagă-te pentru mine căci eu fur pentru a mânca. Eu i-am zis: de ce furi? Ți-e foame? Da, mi-a zis el, mi-e foame înaintea mesei rânduite pentru frați, și nu pot cere de mâncare mai devreme. Eu i-am zis: de ce nu mergi să vorbești cu avva? El a spus: mi-e rușine. Eu i-am zis: vrei să mergem împreună? Mi-a răspuns: cum vrei tu părinte. Am mers deci, să-i spunem avvei și el mi-a zis: fii bun și ocupă-te de el. Atunci l-am luat cu mine și în prezența lui i-am spus chelarului: fii bun și de câte ori va veni acest frate la tine, nu importă la ce oră, dă-i tot ce dorește, și nu-i refuza nimic. Chelarul m-a ascultat, zicându-mi: dacă-mi poruncești, eu o să fac. Fratele cu pricina a făcut acest lucru câteva zile, apoi s-a reîntors să-mi zică: iartă-mă părinte, eu am reînceput să fur. Eu i-am zis: de ce? Nu-ți dă chelarul tot ce vrei? Ba da, dar mi-e rușine de el. L-am întrebat atunci: dar de mine îți este rușine? Nu! Mi-a spus el. Eu i-am zis: ei bine, când ai nevoie de ceva vino și ia de la mine, și nu mai fura. Eu atunci aveam ascultarea la infirmerie. Fratele venea deci la mine și lua tot ce dorea. Totuși peste câteva zile a reînceput să fure și a venit la mine foarte trist și mi-a spus: iartă-mă că eu iarăși fur! Eu i-am zis: de ce frate? Nu-ți dau eu tot ce-ți trebuie? El a răspuns: ba da. Și eu i-am zis: atunci de ce furi? Eu mi-a zis: iartă-mă, nu știu de ce, așa din senin, fără motiv. Atunci eu l-am întrebat: spune-mi sincer, ce faci cu cele furate? Le dau asinului să le mănânce.”* (48) Cu bietul frate s-a întâmplat ce spusese mai înainte: păcatul devenise ca o a doua natură.

Patima furatului devenise pentru el un mod de viață. Chiar după intrarea în mănăstire, în primă fază, nu s-a putut înfrâna. Totuși, mai apoi, cu ajutorul lui Dumnezeu a biruit această neputință.

Este foarte important, pentru a te putea înfrâna de la păcatele spovedite, să te ferești de ocazii. Este elementar, dacă dorești să scapi de apucăturile rele, să eviți locurile care ți-au facilitat căderea și persoanele cu care ai păcătuit. Nu va fi deloc ușor, pentru că obișnuit cu un anume mediu și cu dulceața păcatelor, o să le simți lipsa.

Ne autoamăgim atunci când credem că ne putem elibera de patimi frecventând locurile și persoanele care ne-au făcut să cădem. Trebuie să ajungem în o asemenea stare sufletească încât să urâm păcatele. Este foarte sugestiv în acest sens Sfântul Isaac Sirul, care ne spune că este un paradox a vrea să scapi de patimi, dar a dori pe mai departe prilejurile lor. *“Păcatele nu le iubim, dar pricinile ce le aduc în noi le primim cu plăcere. De aceea cele din urmă se fac pricinuitoare ale celor dintâi prin lucrarea lor. Cel ce iubește prilejurile patimilor se supune fără voie patimilor și se face rob lor. Cel ce-și urăște păcatele sale încetează a le face, și cel ce le mărturisește dobândește iertarea”.* (49)

Pentru un bețiv prilejul de a păcătui este cârciuma, pentru un narcoman “gașca” și discoteca. Aceleași medii facilitează desfrâul și alte păcate. Numai că pentru a-l smulge pe tânăr din “gașcă” și din discotecă trebuie să-i oferi altceva. Să-i oferi o comunitate în care să se simtă bine, să-i oferi prilejul unei comuniuni sfinte.

Dacă-l lași în mediul viciat, pe omul ce a reușit să se smulgă din păcat, este foarte probabil că va recădea. Tovarășii de desfătări îl vor persifla, îi vor demonstra că ceea ce face este “anormal”, că a renunțat la “libertatea” pe care o are omul de a duce o viață “normală”. Despre aceștia Sfântul Petru zice că *“sunt izvoare fără apă și nori purtați de furtună, cărora li se păstrează, în veac, întunericul cel de nepătruns. Căci rostind vorbe trufașe și deșarte, ei momesc întru poftele trupului, cu desfrânări, pe cei care de abia au scăpat de cei ce viețuiesc în rătăcire. Ei le făgăduiesc libertate, fiind ei înșiși robii stricăciunii, fiindcă ceea ce te biruiește, aceea te și stăpânește. Căci dacă, după ce au scăpat de întinăciunea lumii, prin cunoașterea Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, iarăși se încurcă în acestea, ei sunt învinși; li s-au făcut cele de pe urmă mai rele decât cele dintâi. Căci mai bine era pentru ei să nu fi cunoscut calea dreptății, decât, după ce au cunoscut-o, să se întoarcă de la porunca sfântă, dată lor. Cu ei s-a întâmplat adevărul din zicală: câinele se întoarce la vărsătura lui și porcul scaldat la noroiul mocirlei lui”* (2 Petru 2, 17-22).

Este sugestivă, în ce privește frecventarea locurilor și a societăților care te-au făcut să cazi, următoarea întâmplare, cu un căruțaș. Nenea Ion trăia din cărușie, el și familia lui. Din nefericire s-a dedat la băutură. Când încheia o zi de muncă oprea căruța în fața cârciumii și-și irosea banii cu prietenii. Soția și copiii erau exasperați: venea beat acasă și făcea scandal. Situația devenise insuportabilă.

Din fericire a înțeles și el că nu e bine. S-a dus la biserică, s-a spovedit și s-a hotărât să fie bun. Părintele duhovnic i-a dat un canon simplu, dar eficient: să nu mai treacă prin fața cârciumei.

Și-a ținut canonul cu strășnicie o vreme. Când însă a socotit că nu mai e nici un pericol, că pofta de băutură i-a trecut, într-o seară n-a mai ocolit ulița cu cârciuma. Îi era mai drept drumul spre casă prin fața cârciumei. Întâmplarea a făcut ca în curte să fie unul dintre vechii lui prieteni. Acesta-l zării și-l cheamă: “știi c-ai devenit sfânt, și nici nu te îmbiu să bei, dar oprește o leacă să schimbăm două vorbe”. S-a oprit, a intrat în curte, au schimbat două vorbe, apoi mai multe și, îmbiat fiind doar să guste, a gustat dintr-un pahar cu țuică. Gustarea i-a fost fatală. I-a revenit apetitul pentru băutură și starea lui de pe urmă a ajuns mai rea decât cea dintâi.

Același lucru se întâmplă și cu celelalte patimi, atât de răspândite astăzi: consumul de droguri, desfrâul, fumatul și pentru tinerii necăsătoriți, masturbația. Consumul de droguri are efecte catastrofale. Cel ce ajunge dependent de ele este într-o stare mai rea decât un alcoolic. Și alcoolicul devine dependent de băutură, dar cu un efort susținut, poate scăpa. Narcomanul mai greu. El este în stare să fure, să intre-n afaceri dubioase, pentru a-și procura narcoticele necesare. În acest caz este fatal începutul, care poate-i din curiozitate. O singură țigară cu stupefiante, o mică doză luată în băutură, este fatală. Ea va cere altele și altele. Omul se dărâmă sufletește și trupește. În cazul tuturor patimilor amintite, repet, este necesară evitarea ocaziilor de a recădea. Localurile și prietenii care te-au dus la cădere trebuie evitate. Spune Domnul Hristos acest lucru: *“Dacă mâna ta sau piciorul tău te smintește, taie-l și aruncă-l de la tine, că este mai bine pentru tine să intri în viață ciung sau schiop, decât, având amândouă mâinile sau amândouă picioarele, să fii aruncat în focul veșnic. Și dacă ochiul tău te smintește, scoate-l și aruncă-l de la tine, că mai bine este pentru tine să intri în viață cu un singur ochi, decât, având amândoi ochii, să fii aruncat în ghenă”* (Matei 18, 8-9). Este evident că-i vorba, aici, de o exprimare metaforică. Ochiul, mâna, piciorul, sunt persoane apropiate, de care foarte greu te poți dispensa.

Citim în *"Carte foarte folositoare de suflet"* (50) că un om înstărit trăia de multă vreme cu o slujnică. El era, totuși, un om care-și punea problema religioasă. Când se spovedea, duhovnicii îl sfătuiau să întrerupă această relație păcătoasă. Petru el era însă foarte greu. Iar duhovnicii îl opreau de la împărtășanie.

S-a găsit, mai apoi, un duhovnic iscusit care i-a zis: “Știi că duhovnicii tăi de până acum au fost aspri și n-au voit să te dezlege, eu te dezleg cu condiția să pleci la țară cincisprezece zile, iar slujnica să rămână acasă. A acceptat omul și, după cincisprezece zile, a venit bucuros și triumfător la duhovnic, ca și cum ar fi fost din nou fecior. Duhovnicul i-a zis iarăși: “văd că poți lupta împotriva patimii, și am intenția să-ți dau voie să te împărtășești, dar pentru a mă putea lămuri definitiv, trimite-o pe slujnică cincisprezece zile la țară și tu rămâi în

oraș”. După ce au trecut și aceste zile, bucuros fiind omul de biruința sa, duhovnicul a avut cu el o discuție foarte serioasă, convingându-l să se însoare cu o femeie potrivită. Tactul duhovnicului de a-l scoate din mediul ce-i producea această cădere a dat rezultat.

O problemă foarte gingașă, mai ales pentru cei tineri, este următoarea: l-ai scos din mediul viciat, dar ce-i oferi în loc? Omul e dornic de comuniune. Are nevoie de un mediu în care să se simtă bine. Are nevoie de o biserică în care oamenii sunt preocupați de cele duhovnicești, cu tineri implicați în viața religioasă. Și toate acestea în mare măsură depind de preot. Pentru că altfel, chiar dacă l-ai scos din mediul păcătos, rămâne singur și s-ar putea să se întoarcă la “gașca” lui, unde avea totuși un dram de "comuniune".

Dacă ferirea de ocazii este o măsură elementară pentru a te putea înfrâna, privind lucrurile de o poziție mai înaltă, și mergând până la rădăcina patimii, vom ajunge la războiul cu gândurile. *“Ați auzit, zice Mântuitorul, că s-a zis celor de demult: să nu săvârșești adulter. Eu însă vă spun vouă: că oricine se uită la femeie, poftind-o, a și săvârșit adulter cu ea în inima lui”.* (Matei 5, 27-28).

Momentul decisiv, în desfășurarea patimii, este acela în care, războindu-ne gândurile, rațiunea noastră consimte, sau nu, să facă un lucru. Gândurile sunt stimulate de firea noastră căzută, de lume și de diavoli.

Este greu ca, la începutul vieții noastre duhovnicești, să putem birui gândurile. Dar chiar dacă la acest nivel pierdem lupta, putem opri păcătuirea cu fapta ocolind ocaziile, așa cum am spus mai înainte.

Paza minții sau a gândurilor, o recomandă cu insistență Părinții. Pentru că gândurile pătimase sunt stârnite de satana pentru a ne determina să facem un păcat cu care ne obișnuisem, sau ne sugerează unul nou.

Sfântul Diadoh al Foticienii, comentând cuvintele Mântuitorului, că *“din inimă ies: gânduri rele, ucideri, adultere, desfrâuri, furțișaguri, mărturii mincinoase, hule”* (Matei 15, 19), va zice lucrul următor: *“E drept că inima izvorăște și din sine gânduri bune și rele. Dar nu rodește prin fire cugetările rele, ci amintirea răului i s-a făcut ca un fel de deprindere din pricina rătăcirii dintâi. Însă cele mai multe și mai rele dintre gânduri le zămislește din răutatea dracilor.”* (51)

Când apare gândul rău, imediat, trebuie să apelăm la ajutorul Domnului Hristos prin rugăciunea: *“Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul. Dar chiar și gândul bun trebuie închinat lui Hristos ca nu cumva dracul să-l pângărească și să-l schimbe în unul rău. “Am gândul de a primi pe străini, zice Evragrie, și-l am într-adevăr pentru Domnul dar, venind ispitiitorul, îl taie și furișează în suflet gândul de-a primi pe străini pentru slavă”.* (52)

Pentru a nu intra gândurile rele în inimă trebuie păzite intrările în suflet, trebuiesc păzite simțurile. *“Trebuie să avem o mare grijă ca să ne păzim toate intrările sufletului și mai cu seamă să fim cu atenție la ochii noștri, pentru că prin ei pătrunde, de obicei, răul în inimă”.*(53) De bună seamă că și celelalte simțuri trebuiesc păzite, mai ales auzul și pipăitul, dar în acest veac dominat de transmiterea imaginilor văzul este cel mai agresat. Spune Sfântul Siluan Athonitul că imaginația, stimulată de imaginile obscene, este tunelul prin care intră dracul în suflet.

Imaginile transmise de televiziune sau privite în reviste, sunt secondate de tot felul de mesaje cuprinse în cărți și în ziare. *“Cel ce năzuiește spre rugăciunea curată nu trebuie să se intereseze de știrile din ziare, nu trebuie să studieze cărți rele nici, împins de curiozitate, să caute să știe ceva despre viața altora. Toate acestea vâra în minte gânduri necurate, iar când omul încearcă să le analizeze, ele devin din ce în ce mai complexe și obosesc sufletul lui”.* (54)

Imaginile deșteaptă poftele amorțite din noi. Lucrul acesta-l știau foarte bine toți cei preocupați de viața duhovnicească. *“Făcusem legământ cu ochii mei, zice Iov, și asupra unei fecioare nu-i ridicam”* (Iov 31, 1). De ce? Pentru că ochii sunt ferestrele sufletului și prin ei intră gândurile rele în inimă. Cine-și păzește ochii are inima în siguranță. Sfântul Ioan Gură de Aur, tâlcuind acest text, zice: *“Cine nu se va mira, văzând pe un om ca Iov, care a stat împotriva diavolului și nu s-a temut să se lupte cu el, care a biruit toate încercările și vicleniile*

acestui, să nu cuteze să privească la fața unei femei? Prin aceasta însă vrea să ne învețe că reținerea ochilor trebuie s-o deprindă și cei mai înaintați în virtute”. (55)

Exemplele acestea pălesc când ne gândim la orgiile pe care ni le servește din plin televiziunea, sau alte mijloace mass-media. De aceea e bine să nu-i faci diavolului hatârul de a intra în discuție cu el, pentru că până la urmă, te bate în argumente și te înduplecă.

Ni se par naive, dar sunt realiste, sfaturile unei bunici către nepotul său care pleca să studieze într-un oraș mare: “Dumnezeu să-ți ajute, dragul bunicii, să-ți poți închide ușile”, zise ea la despărțire. “Care uși, bunico, doar n-o să mă fac portar, acum când am ajuns student?”. Și bunica-l lămuri cu înțelepciune: “Pe unde vei merge, bagă de seamă, să-ți închizi mai întâi ușile urechilor tale. Să le închizi față de toate șoaptele și ispitele satanei. Să-ți închizi apoi ușile ochilor tăi. Să nu privești imagini păcătoase și să nu citești cărți pline de otravă. Să nu te duci nicăieri unde inima ta se poate otrăvi cu priveliștea ochilor. Să-ți închizi apoi ușa gurii tale, ascultând de sfatul psalmistului: pune Doamne pază gurii mele și ușă de îngrădire împrejurul buzelor mele. Gândește-te neîncetat la cuvintele Mântuitorului Care ne spune că pentru orice cuvânt nefolositor omul va da seama în ziua judecății. Și mai presus de toate să-ți închizi ușa inimii tale față de toate ispitele cele rele. Să o lași deschisă numai pentru Dumnezeu”.(56)

Păcatele încep din gând. Lui trebuie să-i punem frâu. Evagrie Monahul ne spune: “*Nepăti-mire numesc nu simpla oprire a păcatului cu fapta, căci aceasta se zice înfrânare, ci aceea care taie din cugetare gândurile pătimășe, pe care Sfântul Pavel a numit-o și tăiere duhovnicească împrejur a iudeului ascuns*” (Romani 2, 29).(57)

Este important să nu cochetăm cu gândurile cele rele. În acest sens *Patericul* ne dă nenumărate exemple. Ne oprim la unul dintre ele: “*Un frate oarecare, fiind supărat de gândurile cele din pofta curviei, a mers la un bătrân mare și l-a rugat, zicând: rogu-te, părinte, fă rugăciune lui Dumnezeu pentru mine, că mă supără foarte războiul curviei, și pentru rugăciunile sfinției tale mă va izbăvi Dumnezeu de această supărare! Răspuns-a lui bătrânul: bine fiule, voi face rugăciune. Și așa bătrânul a început a se ruga lui Dumnezeu pentru dânsul, iar fratele s-a dus la chilia sa. Și după câteva zile iar a venit fratele la acel bătrân, jeluindu-se că nu se poate izbăvi de acea supărare și rugându-l să se roage cu de-adinsul lui Dumnezeu pentru dânsul. Apoi bătrânul iar a început a se ruga lui Dumnezeu pentru dânsul, zicând: Doamne, arată-mi mie fapta acestui frate și de unde-i vine lui acea deznădăjduire și lucrare diavolească într-însul, că m-am rugat Ție pentru el și nu s-a izbăvit de supărare. Și Dumnezeu i-a descoperit lui pe acel frate și l-a văzut pe el șezând, și duhul curviei aproape de dânsul, cu care glumea și râdea și se mângâia. Pe îngerul lui îl vedea stând departe și mâniindu-se pe el că nu alerga la ajutorul lui Dumnezeu, ci se îndulcea cu necuvioasele sale gânduri și tot gândul și-l da spre mângâierea vrăjmașului. Și a priceput bătrânul că partea fratelui este pricina războiului său și chemându-l, i-a zis: fiule, eu am cunoscut că pricina acelui război ești tu însuși, pentru că te îndulcești și te mângâi și te dezmierzi cu acele gânduri spurcate pe care însuși de voia ta le gândești și le primești. Și așa l-a învățat cum să se împotrivescă și să stea împotriva gândurilor sale. Iar fratele, mult folosindu-se, cu rugăciunea bătrânului, a mers la chilia sa”.(58)*

Așa că paza gândurilor rămâne un exercițiu foarte important pentru cel ce vrea să se înfrâneze de la păcat. Atunci când apare sămânța de gând, și rostind rugăciunea lui Iisus nu poate să-l izgonească, să-și mute gândul la orice altceva, numai la păcatul sugerat nu.

Câtă vreme nu ne-am tămăduit complet de patimi gândurile rele ne atacă. Omul ajuns înspre desăvârșire nici nu mai visează lucruri rele. Noi fiind încă în război trebuie să ne străduim a ne înfrâna. “*Toate gândurile necurate stăruiind în noi din pricina patimilor, duc mintea la stricăciune și pieire. Căci precum icoana pâinii zăbovește în cel flămând din pricina foamei sale și icoana apei din pricina setei, tot așa și ideea avuției și a banilor stăruiește din pricina lăcomiei, iar înțelesurile gândurilor rușinoase ce se nasc din bucate, zăbovesc din pricina patimilor noastre. Același lucru se întâmplă și în cazul gândurilor slavei deșarte și a altor gânduri”. (59)* Decisiv este în lupta cu gândurile momentul în care le respin-gem. Cât n-am consimțit cu sugestia păcătoasă, nici nu-i păcat. Păcat începe să fie gândul când consimțim și ne îndulcim din el.

În războiul cu patimile câștigăm bătălie după bătălie până la victoria finală. Sfântul Maxim Mărturisitorul punctează patru trepte în acest progres înspre biruință.(60) Ajuns pe prima treaptă omul se înfrânează să nu săvârșească păcatul cu fapta. Pe a doua treaptă omul nu mai păcătuiește nici cu gândul, și e de la sine înțeles că neavând gânduri rele nu va purcede nici la fapte. Pe a treia treaptă ajunge la performanța ca poftele naturale firești să nu se mai miște spre patimi. Pe a patra treaptă fiind, reușește să înlătore din minte orice închipuire sensibilă.

Este limpede că pentru a reuși să facă această înfrânare, slab fiind, omul are nevoie de ajutorul lui Dumnezeu. Ori acest ajutor îi vine prin ascultarea de un duhovnic – iar prin duhovnic de Dumnezeu – și prin Sfintele Taine care-i împărtășesc harul Sfântului Duh.

5. Răbdarea.

Omul credincios, care s-a pocăit de păcatele sale, care se înfrânează de la rău, nu este scutit de încercări. Rămâne valabil peste veacuri îndemnul Înțeleptului Isus Sirah: *“Fiule! Când vrei să te apropii să slujești Domnului Dumnezeu, gătește-ți sufletul tău spre ispită”* (Isus Sirah 2, 1).

Necazurile-i vin omului credincios de la diavol, de la lume și de la firea sa slabă. Ba chiar bunul Dumnezeu îngăduie să vină peste omul preocupat de o viață creștină încercări, fie pentru a-i fortifica credința, fie pentru a-l certa pentru anumite greșeli și a-l readuce la calea cea bună.

Este foarte important să le știm da necazurilor o interpretare duhovnicească și să le răbdăm. În acest sens, Sfântul Apostol Pavel ne spune: *“Ne lăudăm și în suferințe, bine știind că suferința aduce răbdare, și răbdarea încercare, și încercarea nădejde. Iar nădejdea nu rușinează pentru că iubirea lui Dumnezeu s-a vărsat în inimile noastre, prin Duhul Sfânt, Cel dăruit nouă”* (Romani 5, 3-5).

Unul dintre părinții care n-a fost scutit de necazuri ne sfătuiește: *“Primiți ca niște oameni divini orice lovitură. Oamenii buni vă ajută la mântuire mult, dar cei răi și mai mult, răbdați-i fără necaz. Toate veacurile au fost pline de dușmani, dar dușmanii din veacul acesta au umplut cerul cu sfinți”*. (61)

Modelul absolut de răbdare a suferințelor este Domnul nostru Iisus Hristos. Încă Proorocul Isaia îl vedea ca pe un Fiu al durerii, batjocorit pentru noi oamenii: *“Disprețuit era și cel din urmă dintre oameni; om al durerilor și cunoscător al suferinței, unul înaintea căruia să-ți acoperi fața; disprețuit și nebăgat în seamă”* (Isaia 53, 3).

Sfântul Apostol Pavel, pentru a-i încuraja pe evrei, le dă modelul Mântuitorului: *“Cu ochii ațintiți asupra lui Iisus, începătorul și plinitorul credinței, Care, pentru bucuria pusă înainte-i; a suferit crucea, n-a ținut seama de ocară ei și a șezut de-a dreapta tronului lui Dumnezeu. Luați bine aminte, dar, la Cel ce a răbdat de la păcătoși asupra Sa, o atât de mare împotrivire, ca să nu vă lăsați osteniți, slăbind în sufletele voastre. În lupta voastră cu păcatul, nu v-ați împotrivit încă până la sânge”*. (Evrei 12, 2-4).

Suferinței trebuie să-i găsești un sens duhovnicesc, pentru că pe pământ nimeni nu-i lipsit de necazuri. Găsind un sens în suferință porți crucea cu nădejde și cu drag. Dacă nu găsești un sens suferinței vei purta crucea de nevoie, cu lehamite și cârtind, dar totuși o vei purta. Dacă te împotrivești unei cruci, poate, vei da peste alta și mai grea.

Toma de Kempis ne pune o întrebare retorică: *“Socotești oare, că scapi de ceea ce nici un muritor n-a putut să scape? Care dintre sfinți a fost pe lume fără cruce și fără suferință? Și nici Iisus Hristos, Domnul nostru, cât a trăit, n-a fost un singur ceas fără durerea patimii. Trebuia, zice El, să pătimească Hristos și să învieze din morți și să intre în mărirea Sa (Luca 24, 46). Și tu cum de cauți un alt drum, decât drumul acesta împărătesc, care este drumul sfintei cruci?”*(62)

Nefiind în firea omului predispoziția înspre a purta crucea, înspre a suporta suferințele, spre a fugi de onoruri, spre a se nevoi, înspre a îndura cu resemnare ocările, trebuie ca tuturor acestora să le descopere, prin harul lui Dumnezeu, un sens pozitiv și atunci ele vor deveni elemente de ajutor în viața spirituală.

Sfântul Maxim Mărturisitorul ne spune că Dumnezeu îl conduce pe om spre țintă cu ajutorul a două mijloace: un mijloc pozitiv, numit Providență sau Pronie, și un mijloc negativ, numit judecată. În virtutea primului mijloc Dumnezeu îl răsfață pe om cu toate bunătățile, îi dă sănătate, îl ajută să realizeze multe lucruri, ca folosindu-se de ele să-L slujească pe El și să ajungă la mântuire. În virtutea celui de-al doilea mijloc, atunci când omul se abate de la cale, Dumnezeu îngăduie să vină peste el necazuri pentru a-l îndrepta și a-l readuce la drumul cel bun.

“Acela care iubește lucrurile bune și frumoase, spune Sfântul Maxim, tinde de bună voie spre harul îndumnezeirii, fiind călăuzit de Providență prin rațiunile înțelepciunii. Iar acela care nu e îndrăgostit de acestea, e tras de la păcat împotriva voii lui și lucrul acesta îl face Judecata cea dreaptă prin diferite moduri de pedepse. Cel dintâi, adică iubitorul de Dumnezeu, e îndumnezeit de Providență, cel de-al doilea, adică iubitorul de materie, e oprit de Judecată să ajungă la osândă”. (63)

Uneori, și nu rar, omul plin de toate bunătățile uită de Dumnezeu. În această situație, dacă Dumnezeu vrea să-l aducă la cale, îl pune la încercare cu sărăcia. Este cunoscut cazul relatat de Avva Daniil.(64) Un pietrar din Tebaida, cu numele de Evghenie, era foarte milostiv. Din această pricină, cu gândul că dac-ar fi bogat ar deveni și mai milostiv, Avva Daniil s-a rugat lui Dumnezeu să-i dea bogăție. Și într-o zi, pe când scotea piatră din carieră, a găsit o mare comoară. Cu ajutorul banilor ajunge patrician la Constantinopol, unde Justin era împărat. Numai că “mărirea schimbă firea”. Când Daniil s-a dus să-l viziteze ne povestește că stând lângă poarta lui “*il văd îndată pe el cu fală și înconjurat de oameni mulți și am zis către el: miluiește-mă, am să-ți grăiesc oarece deosebit! Iar el nu a luat aminte, ci și cei ce mergeau înainte au dat în mine...*” Când și-a revenit la bunătatea de la început? Atunci când Dumnezeu l-a făcut din nou sărac și lucrător în cariera de piatră.

Răbdarea necazurilor ne ajută și la biruirea patimilor din noi. Omul care nu este mâncat de rele poate ajunge un răsfațat indiferent la cele duhovnicești. *“Privegherea, rugăciunea și răbda-rea necazurilor ce vin asupra noastră aduc inimii zdrobirea neprimejdioasă și folositoare, dacă nu împrăștiem tovărășia lor prin lăcomia după ceva. Căci cel ce rabdă în acestea și în celelalte va fi ajutat, iar cel nepăsător și împrăștiat, la ieșirea din trup cumplit se va chinui”. (65)*

Necazurile le sunt folositoare oamenilor, din punct de vedere duhovnicesc, ori pe ce treaptă s-ar găsi. Sunt necesare păcătoșilor, pentru a-i întoarce la o viață creștinească normală, dar le sunt necesare și celor înaintați din punct de vedere duhovnicesc, pentru a-i fortifica și a-i ajuta să înainteze spre Dumnezeu.

Pe bună dreptate Sfântul Isaac Sirul ne spune că *“încercările sunt neapărat folositoare”,* și că *“se cuvine celui ce umblă pe calea lui Dumnezeu să-I mulțumească pentru toate cele ce vin asupra lui și să-și învinovățească și să-și ocărăscă sufletul său și să știe că nu ar fi fost lăsat de Purtătorul de grijă, dacă nu s-ar fi lenevit”.(66)*

Credincioșii, uitându-se la crucea Domnului Hristos, știu că necazurilor trecătoare le urmează cununa cea nepieritoare. Viața pămân-tească e scurtă și eternitatea este fără sfârșit. Sunt convinși că Dumnezeu îi încununează pe cei ce se luptă. *“Dumnezeu nu vrea ca lucrarea celor sânguincioși să fie nechinită, ci foarte încercată. De aceea îngăduie focul ispitelor și retrace puțin harul dat lor de sus și lasă ca pacea gândurilor să fie tulburată de duhurile răutății pentru o vreme, ca să vadă sufletul cui se dăruiește mai mult”. (67)*

Răbdarea necazurilor îl apropie pe om mai mult de Dumnezeu. La începutul lor, el se roagă lui Dumnezeu ca un străin dar, pe măsura răbdării lor, se apropie de Dumnezeu ca un fiu adevărat.(68) Sfântul Isaac Sirul le și enumeră pe acestea: *“pregetarea, îngreunarea trupului, moleșala mădularilor, trândăvia, zăpăceala cugetării, închipuirea slăbiciunii trupului, încetarea nădejzii pentru o vreme, întunecarea gândurilor, lipsa unui ajutor omenesc, lipsa celor trebuincioase trupului... Purtătorul de grijă le rânduieste pe acestea spre puterea și trebuința celor ce le primesc pe ele”. (69)*

Suferințele, boala și necazurile, pe care Dumnezeu le îngăduie, sunt un semn că El ne iubește și dorește să ne îndrepte. Despre drepti ni se spune că *“fiind pedepsiți cu puțin, mare răsplată vor primi, căci Dumnezeu i-a pus la încercare și i-a găsit vrednici de El. Ca pe aur în topitoare, așa i-a lămurit, și ca pe o jertfă de ardere întreagă i-a primit”* (Înt.Sol. 3, 5-6). De aceea un bătrân îi spunea ucenicului care era bolnav: *“fiul meu, nu te întrista din cauza acestei boli, ci-I mulțumește lui Dumnezeu, căci ea este ca un foc care îți va fi de mare folos, dacă tu ești un creștin de aur”*. A mulțumi lui Dumnezeu pentru suferințele pe care ni le trimite înseamnă a avea o mare evlavie. S-a experimentat faptul că *“întâmplarea dureroasă face pe înțelept să-și aducă aminte de Dumnezeu, și întristează pe măsura ei pe cel ce a uitat de Dumnezeu”*. (70)

Mai există un adevăr: sunt unii oameni care-L află pe Dumnezeu numai atunci când suferă. Atunci când s-au prăbușit toate planurile lor, atunci când își dau seama cât de efemere sunt cele pământești, nu le rămâne altă șansă decât Dumnezeu. Pe Dumnezeu îl găsesc printre lacrimi.

Spuneam la începutul capitolului că omul ce s-a hotărât să ducă o viață creștină este supus la multe încercări venite de la diavol, de la lume și de la firea sa înclinată spre păcat. Este limpede că Dumnezeu, din motive pedagogice, îngăduie aceste încercări. În focul lor omul n-are altă armă decât răbdarea.

A rămas clasic cazul dreptului Iov pe care, cu îngăduința lui Dumnezeu, diavolul l-a șicanat până la exasperare. Și el a răbdat. De aceea Sfântul Iacov ni-l dă de exemplu: *“Luați fraților, pildă de suferință și de îndelungă răbdare pe proorocii care au grăit în numele Domnului. Iată, noi fericim pe cei ce au răbdat: ați auzit de răbdarea lui Iov și ați văzut sfârșitul hărăzit lui de Domnul”* (Iacov 4, 10-11).

După ce diavolul a pus la cale risipirea averii lui Iov, pierderea copiilor și îmbolnăvirea sa trupească, el a rostit un cuvânt de înțelepciune valabil pentru tot omul credincios: *“Gol am ieșit din pântecul mamei mele și gol mă voi întoarce în pământ! Domnul a dat, Domnul a luat: fie numele Domnului binecuvântat”* (Iov 1, 21). Prin aceste cuvinte, spune Sfântul Ioan Gură de Aur, Iov a meritat mai mult decât prin toate faptele sale bune. (71)

Diavolul are mare râvnă atunci când se luptă cu un credincios hotărât să facă binele. Aduce asupra lui fel de fel de încercări pentru a-l doborî. În Pateric ni se spune că la un moment dat satana făcea bilanțul activității dracilor. *“Și a venit unul din draci și i s-a închinat. Iar el l-a întrebat, zicând: de unde vii și ce ai făcut? Răspuns-a dracul și a zis: iată, în cutare parte am fost și am ridicat sfadă, război mare și multă vărsare de sânge am făcut între oameni și am venit să-ți spun. Zis-a lui satana: în câte zile ai făcut acestea? Răspuns-a dracul: în treizeci de zile. Mâniindu-se a poruncit și l-a bătut pe el, zicând: numai această slujbă mi-ai făcut în atâtea zile? Apoi a venit un altul, închinându-i-se, iar el l-a întrebat și pe acela, zicând: de unde ai venit? Răspuns-a: am fost pe mare și am ridicat furtună asupra unei corăbii cu mulțime de oameni și s-au înecat toți și am venit să-ți spun. Apoi l-a întrebat, zicând: în câte zile ai făcut acestea? Răspuns-a: în douăzeci de zile. Și a poruncit de l-au bătut și pe el, zicând: pentru ce numai așa puțin lucru și așa puțină slujbă mi-ai făcut în atâtea zile? Iată și al treilea a venit și i s-a închinat. Atunci l-a întrebat și pe el: de unde ai venit? Iar acela a răspuns zicând: în această cetate s-a făcut o nuntă. Și am pornit sfadă și război mare între nuntași, între mire și mireasă și multă vărsare de sânge am făcut și am venit să-ți spun. Și l-a întrebat pe dânsul, zicând: în câte zile ai făcut aceasta? Și a zis: în cinci zile. Și a poruncit ca să-l bată și pe acela, zicând: pentru ce în cinci zile numai atâta slujbă și lucru mi-ai făcut? După aceasta a venit altul și i s-a închinat. Și l-a întrebat și pe acela, zicând: dar tu de unde ai venit? Răspuns-a acela, zicând: eu, stăpâne, patruzeci de ani sunt de când pururea mă lupt cu un călugăr sihastru în pustie, iar în această noapte l-am împins și l-am aruncat în desfrânare. Satana, auzind aceasta, s-a sculat și l-a sărutat și luând cununa care era pe capul lui, a pus-o pe capul aceuia”*.(72)

Ne putem închipui câtă răbdare a avut bietul om luptându-se cu diavolul patruzeci de ani. Și, ca acesta, sunt milioane de creștini ispitiți mereu de diavolul. E nevoie de dârzenie în această luptă. Dracul trebuie respins din primul moment când îți sugerează un lucru rău, pentru că nu este vorba doar de desfrânare, ci și de multe altele. Zicea Lucian Blaga, parafrazându-i pe Părinți, că diavolului nu trebuie să-i faci hatârul să stai de vorbă cu el, pentru că, până la urmă, te bate în dialectică și te înduplecă.

Răbdare trebuie să aibă creștinul și când e vorba de șicanele pe care i le fac oamenii. Dacă te hotărăști a duce o viață duhovnicească autentică, va trebui să suporti răutățile unora care încep cu banale persiflări și luări peste picior și merg până la marginalizare, izolare sau discriminare pe motive religioase. Cuvântul Mântuitorului rămâne valabil și astăzi: *“Veți fi urâți de toți pentru numele Meu; dar cel ce va răbda până la sfârșit, acela se va mântui”* (Matei 10, 22).

Observăm, și nu o dată, cum bărbații care se lasă de chefuri și destrăbălări sunt ironizați de colegii lor de muncă. Tinerii băieți din liceu, sau din facultate, care refuză să participe la partide de sex întâmplătoare, sunt considerați anacronici. Tinerele care-și păstrează virginitatea până la căsătorie sunt ironizate. Creștinii care postesc sunt socotiți habotnici. Și lista ar putea continua.

Răbdare trebuie să avem însă și cu șicanele pe care ni le face firea noastră păcătoasă. Chiar botezați fiind, concupiscenta își spune cuvântul. De fapt concupiscenta și este definită ca *“o mișcare a apetitului sensibil contra ordinii”*. (73) Apetitul nostru, pofta noastră, se mișcă înspre încălcarea rânduielii firești lăsată de Dumnezeu. Sfântul Iacov spune că *“poftea, zămisind, naște păcatul, iar păcatul, odată săvârșit, aduce moartea”* (Iacov 1, 15). Lupta cu poftele este teribilă, și pentru a birui avem nevoie de multă răbdare, pentru că *“trupul pofteste împotriva duhului, iar duhul împotriva trupului”* (Galateni 5, 17).

Am amintit însă, mai înainte, că suferințele și încercările le îngăduie și Dumnezeu, fie pentru a ne fortifica duhovnicește, fie pentru a ne întoarce de pe o cale greșită la adevăr. Fără cruce nu există înviere și biruință. Ori, în încercări, avem nevoie de multă răbdare. Un bătrân al Patericului spune: *“stejarul de nu va fi clătinat de vânturi nici nu va crește, nici rădăcină nu va slobozi. Așa și creștinul: de nu va pătimi și nu va răbda, nu poate să fie ostaș a lui Hristos”*. (74)

Chemarea pe care ne-o face Mântuitorul este cunoscută: *“Oricine voiește să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie”*. (Marcu 8, 34). Crucea trebuie să o purtăm cu răbdare și fără să cârtim. Chemarea lui Hristos nu-i un sfat, ci-i o poftire insistentă, iar mântuirea atârnă de urmarea ei. *“Cel ce nu-și ia crucea și nu-Mi urmează Mie nu este vrednic de Mine”* (Matei 10, 38). Crucea aceasta constă din boală, sărăcie, neînțelegeri acasă, probleme la serviciu și din multe altele.

Dumnezeul nostru este un Dumnezeu răstignit și înviat. Sfântul Petru, adresându-se creștinilor, le spune: *“Întrucât sunteți părtași la suferințele lui Hristos, bucurați-vă, pentru ca și la arătarea slavei Lui să vă bucurați cu bucurie mare”* (1Petru 4, 13). Dacă este greu să te bucuri, atunci când suferi, suportă măcar acest lucru cu răbdare și resemnare.

Din fire noi oamenii suntem ființe slabe și neputincioase. Dar, întăriți de harul lui Dumnezeu, devenim tari și dârji. De aceea și spunem în rugăciunea de la acatistul Sfintei Cruci, după ce am constatat că fără cruce nu se ajunge în cer, lucrul următor: *“Înmulțește-mi Doamne osteneli-le, ispitele și durerile, dar să-mi înmulțești împreună și să-mi prisosești și răbdarea și puterea, ca să pot răbda toate câte mi s-ar întâmpla”*. (75)

În vechiul folclor monahal găsim următoarea poezie:

Răbdare și smerenie

Întro zi de iarnă rece, zi de-ngheț, de pâclă deasă,
Coborau Avva și Fiul din pustie înspre casă.
Gânduri sfinte, doruri multe le-nălța în mers avântul,
Și luați de-nflăcărare, nici nu mai vedeau pământul.
Când Avva încetă pasul și voios așa grăiește:
- Frate dragă, să dea Domnul, cum frăția noastră crește,
Pildă vie de virtute pretutindenea să fie.
Însă asta, ține minte, nu-i deplină bucurie.
Merg cât merg și zice iarăși: - Dacă frații cu putere,
Și cu nume mare-n lume, ar da orbilor vedere,

Și sărmanilor muți, frate, le-ar îngădui vorbirea
Și-ar scăpa pe veci de diavoli toată, toată omenirea,
Morții chiar de patru zile, de-ar ajunge să-i învie,
Să știi frate, că aceasta nu-i deplină bucurie.
Câțiva pași și iar îl cheamă: Frate dragă, frate ascultă,
Dacă frații noștri simpli ar avea știință multă,
Ar grăi în limbi străine, și cu har ca și profeții
Ar citi în minți, în inimi, toate tainele vieții,
Blânda Domnului oiță, tu să știi și toți să știe,
Că în toate aceste daruri nu-i deplină bucurie.
Și pornesc pe drum. Dar iarăși tot Avva vrea să-i vorbească,
Și îi zice: - Frate dragă, dacă limba îngerească,
Ar vorbi-o-n viață frații, și-ar cunoaște toată calea
Stelelor strălucitoare, taina ce-o îngroapă valea;
Oameni, animale, plante, să cunoască, să descrie;
Nici în astea, frate dragă, nu-i deplină bucurie.
Merg puțin și iar s-aude glasul dulcelui Părinte:
- Frate dragă, dacă frații cu potop de vorbe sfinte
Ar încreștina tot omul, oricât de păgân să fie,
Nici în asta frățioare, nu-i deplină bucurie...
Mult vorbind așa pe cale, tot cu mare-nsuflețire,
Pe Avva învățăcelul îl întreabă cu uimire:
- Spune-mi deci, Părinte sfinte, unde poate atunci să fie,
Cum aflăm aici pe lume noi deplină bucurie?
Avva grabnic îi răspunde: - Dacă noi acasă frate,
Am ajunge ruți de foame, înghețați de frig și-am bate
Să ni se deschidă poarta. Iar portaru-n toate bune,
Ne-ar lua de hoți și vorbe de batjocură ne-ar spune,
Și afară-n ger pe noapte, ne-ar lăsa fără pă sare.
Iar noi fără să ne plângem, blânzi și pașnici cu răbdare,
Le-am primi ca meritate, pentru sfânta veșnicie.
Frate dragă, asta-nseamnă o deplină bucurie.
Dacă noi, constrânși de noapte, am tot bate mai cu silă,
Și portarului mai dulce ne-am ruga să-i fie milă,
În lavră să ne primească. El de ciudă, foc și pară
Cu-o prăjină noduroasă ar ieși la noi afară,
Și trântindu-ne-n zăpadă ne-ar lovi ca scos din fire,
Iar apoi, zdrobiți, departe ne-ar goni de mănăstire...
Și noi blânzi, ca mieii, frate toate le-am răbda-n tăcere,
Amintindu-ne de cruce, cum și Domnul nostru cere.
Crede-mă aceasta, frate, e deplină bucurie.
Căci sunt multe daruri sfinte, însă nu toți vor să știe
Că-ntre toate: a te-nvinge, a te umili-n răbdare.
Din iubire către Domnul, este darul cel mai mare.

Este sugestivă, pentru înțelesul duhovnicesc al suferințelor, următoarea întâmplare: Peste holda unui creștin obișnuiau oamenii să facă potecă, distrugându-i recolta. Bietul om a montat o tăbliță și a scris: "trecerea oprită". Inscricția n-a avut nici un succes. A săpat apoi șanț. Oamenii săreau și peste șanț. În sfârșit a plantat la capătul holdei un gard de spini cu țepi mari. Printre spini oamenii n-au mai trecut. Tâlcul spiritual al întâmplării este următorul:

"Prin Evanghelie Dumnezeu îi strigă omului: oprește-te din calea fărădelegilor. Dar omul n-are habar. Dumnezeu sapă în calea omului o groapă, un necaz, dar omul sare peste el. La urmă Dumnezeu sădește în calea vieții omului spinii ascuțiți și statornici ai suferințelor. Cu aceștia îl oprește din calea pierzării". (76)

Răbdarea este o mare virtute creștină. Ea îl fortifică pe om în lupta cu necazurile ce-i vin de la diavoli, de la lume, de la firea sa slabă, sau cu suferințele pe care le îngăduie Dumnezeu.

6. Nădejdea.

În capitolul anterior l-am citat pe Sfântul Pavel, care zice: *“Ne lăudăm și în suferințe, bine știind că suferința aduce răbdare, și răbdarea încercare, și încercarea nădejde”* (Romani 5, 3). Așadar din răbdare se naște nădejdea creștină. Este un adevăr, experimentat de mulți, că pe Dumnezeu Îl vezi, de obicei, printre lacrimi.

Dacă la început răbdăm de nevoie, încet, la orizontul răbdării apare nădejdea. A răbda cu nădejdea izbăvirii este un lucru plin de mângâiere. Știm bine că cele trei virtuți teologice sunt: credința, nădejdea și dragostea (1 Corinteni 13, 13).

Nădejdea este înțeleasă ca o credință îndreptată înspre viitor. Nădejdea ia naștere în sufletul creștinului datorită harului divin și-i ajută acestuia să aștepte, cu încredere, fericirea veșnică făgăduită de Dumnezeu. Sfântul Marcu Ascetul spune că *“nădejdea în Dumnezeu face inima largă, iar grija trupeză o îngustează”*. (77)

Atât nădejdea, cât și grija, au preocupările îndreptate înspre viitor, însă sunt totalmente diferite una de alta. Nădejdea ne ajută să așteptăm cu încredere viitorul. Să fim optimiști, să înfruntăm viața cu toate necazurile ei, știind că finalul va fi glorios. Înainte de patimi Mântuitorul i-a încurajat pe Apostoli, și pe noi pe toți, spunând: *“în lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți. Eu am biruit lumea”* (Ioan 16, 33). Iar Fericitul Augustin îi spune unui om încercat de necazuri: *“cântă și mergi înainte, la capătul drumului te așteaptă Dumnezeu”*.

Îngrijorarea, dimpotrivă, ne paralizează puterile sufletești și fizice. Ea produce în suflet o întristare continuă, iar Sfântul Ioan Casian spune că *“precum molia roade haina și cariul lemnul, așa întristarea întunecă sufletul omului”*. (78) Omul cuprins de această stare nu se poate ruga, nu poate face lectură duhovnicească, n-are răbdare cu semenii, este irascibil, n-are râvnă să mai facă nimic.

Nădejdea întâlnirii cu Dumnezeu îi dă omului curajul necesar pentru a depăși toate încercările vieții. Nădejdea moștenirii vieții veșnice îl face pe om să se străduiască a duce o viață creștinească. Sfântul Apostol Pavel, însuși, era încurajat în lupta lui de această perspectivă: *“Având nădejdea în Dumnezeu... că va fi învierea morților, și a dreptilor și a nedreptilor. Și întru aceasta mă străduiesc și eu ca să am totdeauna înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor un cuget neîntinat”* (F.Ap. 24, 15-16).

Perspectiva bucuriei finale îi ajută pe credincioși și le oferă o stare sufletească bună chiar și atunci când au necazuri. Domnul Hristos le-a spus ucenicilor, înainte de patimi, lucrul următor: *“Adevărat, adevărat zic vouă că voi veți plânge și vă veți tângui, iar lumea se va bucura. Voi vă veți întrista, dar întristarea voastră se va preface în bucurie. Femeia, când e să nască, se întristează, fiindcă a sosit ceasul ei; dar după ce a născut copilul, nu-și mai aduce aminte de durere, pentru bucuria că s-a născut om în lume. Deci și voi acum sunteți triști, dar iarăși vă voi vedea și se va bucura inima voastră și bucuria voastră nimeni nu o va lua de la voi”* (Ioan 16, 20-22).

Când omul nădăjduiește în Dumnezeu nu se tulbură de ceea ce-i fac sau zic oamenii despre el. Știindu-se bine intenționat merge înainte. Toate le sokoate ca mijloace de fortificare spirituală. În taina sufletului său îl aude pe Mântuitorul spunându-i: *“Fiul Meu, rămâi neclintit și pune-ți nădejdea întru Mine! Căci vorbele, ce sunt oare, decât numai niște vorbe? Zboară prin văzduh, dar nu despică piatra. Dacă ești vinovat, gândește-te că trebuie să te îndrepti bucuros. Dacă nu ai nimic pe cuget gândește-te că trebuie să înduri aceasta cu plăcere pentru Dumnezeu”*. (79)

Omul vremurilor noastre, în general, n-are vocația jertfelniciei. Ar vrea să realizeze lucruri importante fără trudă, fără jertfă, fără suferință. Întreprinzătorul ar dori să ajungă bogat fără muncă; elevul și studentul ar vrea să-și încheie cu bine studiile fără să învețe; și, în sfârșit, creștinul ar vrea să se mântuiască fără nevoie. Lucrul

acesta este absolut imposibil. Pentru a avea rezultate, în orice domeniu, este nevoie de efort împreună cu răbdare și, pe deasupra, de nădejde. Noi nu sporim în fapte bune pentru că *“nu cunoaștem măsura noastră, pentru că nu avem răbdare în lucrurile pe care le începem. Fără osteneală noi voim să câștigăm bunătățile, umblăm din loc în loc vrând să aflăm loc de odihnă unde nu este diavol, ca, călugărul care se silește și se ostenește câteva zile, apoi se trândăvește și slăbește și iar se silește și iar se lenevește. Unul ca acesta nu sporește nimic, nici răbdare nu poate să aibă”*. (80)

Sfântul Isaac Sirul ne spune că nădejdea este de două feluri: bună și nelegiuită. (81) Nădejdea cea bună ia naștere din credință și are ca obiect lucrurile mântuitoare. Omul care are o asemenea nădejde subordonează realizările materiale scopurilor duhovnicești. El știe foarte bine că Mântuitorul a spus: *“Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga vouă”* (Matei 6, 33).

Și omul pătimăș are o nădejde. Aceasta însă este nelegiuită. El își face sumedenie de planuri păcătoase și nădăjduiește în realizarea lor. Bogatul fără de minte își spunea sieși: *“Voi strica jitițele mele; și voi zice sufletului: ai multe bunătăți strânse pentru mulți ani; odihnește-te, mănă, bea, veselește-te”* (Luca 12, 18-19). Cu siguranță că el nădăjduia într-o viață de îmbuibare și desfrâu. Cum nădejdea lui era nelegiuită s-a prăbușit într-o clipă.

Omul care are nădejdea că va realiza un lucru bun își urmărește cu tenacitate țelul, fiind ajutat pe drumul său de harul lui Dumnezeu. Ne spune o povestire că mezinul unui împărat și-a propus, cu încăpățănare, ca țel al vieții sale să afle *“dreptatea”*. (82) Știm câte fețe are dreptatea pe pământ. Și cu toate acestea el avea buna nădejde că o va găsi. Nu s-a dat bătut deși *“obrajii fragezi se ofiliră și fruntea netedă de odinioară era brăzdată de sute de brazde. Părul bălai și barba lungă era ninsă de vreme...”*. Și cum a găsit-o? Iată cum: El știa că dreptatea trebuie să aibă urme albe. Când, la adânci bătrânețe, a găsit aceste urme le-a parcurs cu îndărătnicie. *“Urmele albe se sfârșeau la picioarele unei bârne groase de lemn. Drumetul își ridică ochii. În fața lui se înălța o cruce grea de stejar, iar pe cruce era răstignit Acela, din al cărui trup sângerând și cap încununat cu spini izvora lumină albă strălucitoare...”*. Pe cruce era răstignită Dreptatea care peste trei zile a înviat biruitoare.

Călătorind pe calea *“cea strâmtă și cu scârbe”*, (83) și având nădejde în suflet, până la urmă ajungem la picioarele crucii lui Hristos. Ajunși acolo ne răstignim împreună cu El și înviem împreună cu El. De fapt nu mai trăim noi, ci Hristos trăiește în lăuntrul nostru (Galateni 2, 20).

Nevoitorul care are în suflet nădejde, și cu ajutorul ei înfruntă răbdător toate încercările, în vâltoarea acestei vieți este liniștit, calm, *“blând și smerit cu inima”*. El a luat foarte în serios cuvântul lui Hristos: *“Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi. Luați jugul Meu asupra voastră și învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre. Că jugul Meu este bun și povara Mea este ușoară”* (Matei 11, 28-30).

Blândețea și smerenia lui izvorăsc din răbdarea împreună cu nădejdea. El știe că Dumnezeu îi poartă de grijă. Cuvintele Prooro-cului David sunt normative pentru el: *“Nu te vei teme de frica de noapte, de săgeata ce zboară ziua, de lucrul ce umblă în întuneric, de molima ce bântuie întru amiază”* (Psalmul 90, 5-6). În călătoria captivității Sfântului Apostol Pavel, atunci când corabia era pe punctul de a fi înghițită de valuri, încredințat de Dumnezeu că va scăpa, îi încuraja pe ceilalți zicând: *“Vă îndemn să aveți voie bună, căci nici un suflet dintre voi nu va pieri... și luând pâine, a mulțumit lui Dumnezeu înaintea tuturor și frângând a început să mănânce. Și devenind toți voioși, au luat și ei și au mâncat”* (Fapte 27, 22-36).

Înfruntând necazurile, răbdând suferințele, cu ajutorul nădejzii, Îl vedem la orizontul vieții noastre pe Dumnezeu care ne zice ca și Proorocului Iacov: *“Nu te teme!... Iată, Eu sunt cu tine și te voi păzi în orice cale vei merge”* (Facere 28, 13-15).

7. Nepătimirea

Capătul drumului nevoinței creștine este despătimirea și unirea cu Hristos în dragoste. Toată lucrarea aceasta complicată și grea, Sfântul Apostol Pavel o rezumă într-un verset: *“M-am răstignit împreună cu Hristos; și nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește în mine”* (Galateni 2, 20). De fapt, acest urcuș anevoios îl facem la porunca lui Hristos: *“Fiți, dar, voi desăvârșiți, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârșit este”* (Matei 5, 48).

Drumul pe care l-am creionat până aici nu-i altceva decât un drum al crucii împreună cu Hristos, o răstignire dimpreună cu Hristos și o biruință asupra păcatului și morții cu ajutorul lui Hristos. Nu fără tâlc duhovnicesc o stihiră din săptămâna patimilor spune: *“Mergând Domnul spre Patima cea de bunăvoie, a zis Apostolilor pe cale: Iată ne suim la Ierusalim și Se va da Fiul Omului precum scrie pentru Dânsul. Să venim dar și noi cu gânduri curate, să mergem împreună cu Dânsul și împreună să ne răstignim, și să ne omorâm pentru Dânsul, despre desfătărilor lumești; ca să și viețuim împreună cu Dânsul”*. (84)

În ziua plină de lumină a Învierii Domnului afirmăm același lucru: *“Ieri m-am îngropat împreună cu Tine, Hristoase; astăzi mă ridic împreună cu Tine, Cel ce ai înviat. Răstignitu-m-am ieri împreună cu Tine; Însuși împreună mă preamărește, Mântuitorule, întru Împărăția Ta”*.(85)

Nepătimirea este culmea spre care duce tot efortul nevoințelor noastre. Nepătimirea este o stare de pace a sufletului. Cel ce a ajuns la nepătimire nu mai păcătuiește ușor nici cu fapta, nici cu gândul. Pofța și mânia nu se mai mișcă spre păcat.(86)

Nepătimirea este un adevărat cer pământesc. În această situație pământul devine un adevărat cer covârșit fiind de darurile Sfântului Duh. *“Nepătimitor este și se cunoaște, propriu-zis, cel ce și-a făcut trupul nesticăcios, și-a înălțat mintea deasupra zidirii și toate simțurile și le-a supus minții, iar sufletul și l-a supus lui Dumnezeu”*. (87) Uneori trupul unui asemenea om nu putrezește nici după moarte, ci moaștele lui sunt binemiroitoare și făcătoare de minuni.

Avva Longhin ne dă și un criteriu după care putem cunoaște când am ajuns la nepătimire: *“femeia atunci cunoaște că a zămislit, când i se va opri sângele. Așadar și sufletul, atunci cunoaște că a primit Duhul Sfânt, când i se vor opri patimile ce curg jos dintr-însul. Iar câtă vreme petrece într-însule, cum poate să se mărească în deșert, că este fără patimă? Dă sânge și ia Duh!”*.(88) Când a ajuns nepătimitor omul, nici nu mai visează lucruri urâte.

Nepătimașul are și pe plan social un comportament binecuvântat. Spun Părinții că lui îi este totuna dacă cineva îl laudă sau îl hulește; el îl iubește cu aceeași intensitate pe vrăjmaș ca și pe prieten. Lucrul acesta îl face fiind rănit de dragostea lui Hristos. Ori, dragostea *“toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă”* (1 Corinteni 13, 7).

Omul desăvârșit s-a curățit de toate patimile, de toate răutățile și în primul rând de iubirea de sine și de egoism. Inima lui este plină de milă pentru toată zidirea. În mod concret această milă se manifestă prin *“arderea inimii pentru toată zidirea, pentru oameni, pentru păsări, pentru dobitoace, pentru draci și pentru toată făptura. În acest caz, gândul la acestea și vederea lor fac să curgă din ochi șiroaie de lacrimi. Din mila multă și apăsătoare ce stăpânește inima și din străduință, inima se micșorează și nu mai poate răbda sau auzi, sau vedea, vreo vătămare, sau vreo întristare cât de mică, ivită în vreo zidire”*. (89)

Nepătimirea, curăția de patimi, presupune o iubire față de toate. Ea este contrariul oricărui fel de egoism. Cine îl iubește pe Dumnezeu trebuie să-l iubească și pe semenul său. *“Dacă zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este! Pentru că cel ce nu iubește pe fratele său pe care l-a văzut, pe Dumnezeu, pe Care nu l-a văzut, nu poate să-L iubească”* (1 Ioan 4, 20).

Nu numai Sfântul Isaac Sirul avea o dragoste puternică pentru toți și pentru toate. Orice sfânt are această dragoste. Iată, de exemplu, ce spune Sfântul Siluan Athonitul: *“Domnul m-a învățat să iubesc pe vrăjmași.*

Lipsit de harul lui Dumnezeu nu putem iubi pe vrăjmași, dar Duhul Sfânt ne învață iubirea și atunci vom simți milă chiar și pentru demoni, căci ei s-au dezlipit de bine, au pierdut smerenia și iubirea lui Dumnezeu”.(90)

Părintele Paisie Olaru, un isihast român care a plecat la Domnul imediat după Revoluție, spune că semnele sporirii duhovnicești sunt *“lacrimile la rugăciune, cugetul că ești cel mai păcătos, o mare bucurie în inimă și multă iubire și milă față de toată zidirea”*. (91)

Nepătimirea nu se face văzută doar în relațiile cu oamenii și cu mediul înconjurător, pofta și mânia fiind anihilate, ci și în planul cugetării. Omul desăvârșit *“poate zbura, purtat de aripi, în planurile celor nevăzute și să atingă adâncul mării celei neatinse, pătrunzând cârmuirile dumnezeiești și minunate, cele din firile celor gândite cu mintea și din firile celor supuse simțurilor, și cercetează tainele cele duhovnicești, cele prinse printr-o înțelegere simplă și subțire”*. (92) Dumnezeu Cel transcendent este experimentat, prin har, datorită stării de curăție la care nevoitorul a ajuns.

Harul lui Dumnezeu este prezent în inima lui și își face văzută această prezență printr-o seamă de lucrări: contemplarea lui Dumnezeu în creație, înțelegerea duhovnicească a Scripturii, cunoașterea apofatică (tainică) a lui Dumnezeu, rugăciunea curată și fenomene mistice extraordinare.

Omul poate vedea cu ochii trupești Lumina dumnezeiască, așa cum au văzut-o ucenicii Domnului pe Muntele Tabor, dacă a fost preschimbat prin harul lui Dumnezeu și efortul propriu într-un om nou. (93) Trupul nu este piedică în această experiență mistică pentru că el însuși a devenit *“trup duhovnicesc”* (Romani 8, 11).

“Se spune despre Avva Pamvo, citim în Pateric, că precum a luat Moise icoana slavei lui Adam, când s-a slăvit fața lui, așa și fața lui Avva Pamvo, ca fulgerul strălucea și era ca un împărat șezând pe tron. De aceeași lucrare era și Avva Siluan și Avva Sisoe”.(94)

Conștiința plinătății Sfântului Duh, pe care o are omul pe măsura despătimirii, face să se risipească întunericul morții, teama de judecată, adâncul iadului, îndreptând privirile numai către Domnul Hristos Care vine în Slava Sa. Nici un efort nu-i prea mare pentru a intra *“în cămara de nuntă a palatului. Că de vom lipsi din vreo pricină oarecare, fie din pricina poverii vreunei patimi ce ne stăpânește de mai înainte, fie din pricina vremii, fie și numai de vreun locaș din jurul cămării de nuntă, va fi mare nenorocire”*. (95)

Nepătimirea poate ajunge la măsuri nebănuite. Biruind asupra patimilor, care sunt rezultatul pervertirii unor funcțiuni firești așezate de Dumnezeu în om, se poate ajunge la performanța de a te ridica – măcar vremelnic – deasupra chiar a trebuințelor firești. Se anticipă astfel starea de după înviere când oamenii *“nici nu se însoară, nici nu se mărită, ci sunt ca îngerii lui Dumnezeu în cer”* (Matei 22, 30). Sfinții au ajuns să se lipsească vremelnic și de hrana strict trebuincioasă. Nepătimirea presupune mai întâi tămăduirea firii din starea de boală la care au adus-o patimile, iar în al doilea rând ridicarea ei mai presus de fire.(96)

Note:

1. Anthony Campolo, *Tu poți face diferența*, Chișinău, 1993, p. 3.
2. Avva Pimen 69, *Patericul*, Alba Iulia, 1990, p. 175.
3. Petru Damaschin, *Învățăturile Duhovnicești*, Filocalia 5, București, 1976, p. 193.
4. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Morală Ortodoxă* 3, București, 1981, p. 96.
5. Mircea Eliade, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, vol. I, București, 1991, p. 9.
6. Pr. Conf. Dr. George Remete, *Dogmatica Ortodoxă*, Alba Iulia, 2000, p. 48.
7. *Cele 300 de capete*, 28, Filocalia 6, București, 1977, p. 222.
8. Sf. Simeon Noul Teolog, *Cele 225 de capete teologice și practice*, 1, Filocalia 6, București, 1977, p. 17.
9. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, op.cit. p. 96.
10. Calist și Ignatie Xantopol, *Cele 100 de capete*, 8, Filocalia 8, București, 1978, p. 26.
11. Sfântul Isac Sirul, *Cuvinte despre sfintele nevoițe*, Filocalia 10, București, 1981, p. 93.
12. Petre Țuțea, *Între Dumnezeu și neamul meu*, București, 1992, p. 58.
13. *Ibidem*, p. 61.

14. *Ibidem*, p. 64.
15. Onisifor Ghibu, *Pe baricadele vieții*, Cluj-Napoca, 1981, p. 151.
16. Christos Yannaras, *Abecedar al credinței*, București, 1996, p. 23
17. Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte despre sfintele nevoințe*, Filocalia 10, București, 1981, p. 93.
18. *Învățăături duhovnicești*, 2, Filocalia 5, București, 1976, p. 194.
19. Al. Lascarov-Moldovanu, *Tălmăciri alese din Sf. Ioan Gură de Aur*, București, p. 83.
20. Pentru Avva Antonie, 34, *Patericul*, Alba Iulia, 1990, p. 13.
21. *Răspunsuri către Talasie*, 10, Filocalia 3, Sibiu, 1948, p. 39.
22. *Teologia Morală Ortodoxă*, vol. 3, București, 1981, p. 102.
23. *Mântuirea Păcătoșilor*, București, 1939, p. 442.
24. *Ibidem*, p. 444.
25. *Psaltirea*, București, 1981, p. 104.
26. *Filocalia 9*, București, 1980, p. 156.
27. *Ibidem*, p. 158.
28. *Ibidem*.
29. Avva Arsenie 40, *Pateric*, Alba Iulia, 1990, p. 22.
30. Avva Antonie 35, *Ibidem*, p. 13.
31. *Dogmatica*, II, 30; București, 1993, p. 93.
32. Pr.Asist.Dumitru Popescu, *Pocăința ca refacere a legăturii credincioșilor cu Dumnezeu și cu semenii*, B.O.R. 9-10/1971, p. 1022.
33. Ignatie și Calist Xantopol, *Cele 100 de capete*, 81, Filocalia 8, București, 1979, p. 178.
34. Petru Damaschin, *Învățăături duhovnicești*, Filocalia 5, București, 1976, p. 40.
35. *Ibidem*, p. 218.
36. Sfântul marcu Ascetul, *Filocalia 1*, Sibiu, 1977, p. 223.
37. *Pateric*, Alba Iulia, 1990, p. 214.
38. Gheron Iosif, *Mărturii din viața monahală*, București, 1995, p. 109.
39. *Ortodoxia*, București, 1996, p. 316.
40. Avva Sisoe, *Pateric*, Alba Iulia, 1990, p. 211.
41. Al. Lascarov-Moldovanu, *Viețile Sfinților*, III, Tipografia "Cugetarea", p. 118-128.
42. Cuviosul Isaia Pustnicul, *"Douăzeci și nouă de cuvinte"*, Filocalia 12, București, 1991, p. 165.
43. Ignatie și Calist Xantopol, *Filocalia 8*, București, 1979, p. 32.
44. *Scara*, Filocalia 9, București, 1980, p. 85.
45. *saltirea*, București, 1981, p. 130.
46. Sf.Marcu Ascetul, *Despre pocăință*, Filocalia 1, Sibiu, 1947, p. 223.
47. Sfântul Ioan Casian, *Despre cele opt gânduri ale răutății*, op. cit. p. 98.
48. Cf. † Andrei – Episcopul Alba Iuliei, *Spovedanie și Comuniune*, Alba Iulia, 1998, p. 36.
49. *Cuvintele despre sfintele nevoințe*, LX, Filocalia 10, București, 1981, p. 275.
50. Sfântul Nicodim Aghioritul, *Carte foarte folositoare de suflet*, Editura Bunavestire Bacău, p.38
51. Diadoh al Foticienii, *Cuvânt ascetic*, 83, Filocalia 1, Sibiu, 1947
52. Evagrie Ponticul, *Capete despre deosebirea patimilor și gândurilor*, 6, op. cit.
53. Alfons Rodriguez, *Calea desăvârșirii creștinești*, IV, Oradea, 1936, p. 229.
54. Cuviosul Siluan, *Între iadul deznădejdiei și iadul smereniei*, Alba Iulia, 1994, p. 203
55. Cf. Alfond Rodriguez, *op.cit.*, p. 230
56. Pr. Iosif Trifa, *600 istorioare religioase*, Sibiu, 1930, p. 8.
57. *Capete despre deosebirea patimilor*, 25, Filocalia 1, Sibiu, 1947, p. 68.
58. *Pateric*, Alba Iulia, 1990, p. 283
59. Evagrie Monahul, *Capete despre deosebirea patimilor*, 22, Filocalia 1.
60. Pr.Prof.Dr.Dumitru Stăniloae, *Teologia Morală Ortodoxă III*, București, 1981, p. 121.
61. Arhimandrit Arsenie Papacioc, *Scrisori către fiii mei duhovnicești*, Constanța 2000, p. 150.
62. Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, Timișoara, 1991, p. 81.
63. Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 19, Filocalia 3, Sibiu, 1948, p. 252.
64. Pentru Avva Daniil, *Pateric*, Alba Iulia, 1990, p.56
65. Marcu Ascetul, *Despre legea duhovnicească*, 19; Filocalia 1, Sibiu, 1947, p. 232.
66. Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte despre sfintele nevoințe*, XXI, Filocalia 10, București, 1981, p. 116.

67. Cuviosul Nichita Stithatul, *300 de capete*, II, 14, Filocalia 6, București, 1977, p. 261.
68. Sfântul Isaac Sirul, *op.cit.*, p. 236.
69. *Ibidem*, p. 244.
70. Marcu Ascetul, *Despre legea duhovnicească, în 200 de capete*, 56, Filocalia 1, Sibiu, 1947, p. 235.
71. Cf. Alfons Rodriguez, *Calea desăvârșirii creștinești*, II, Oradea, 1933, p. 155.
72. *Pateric*, Alba Iulia, 1999, p. 311.
73. Vincent Carraud, *Tot ce este în lume, în Communio*, nr. XXV, 2, martie-aprilie 2000, p. 17.
74. *Patericul*, Pentru răbdare 3, Alba Iulia, 1990, p. 340.
75. *Ceaslov*, București, 1973, p. 367.
76. Iosif Trifa, *600 istorioare religioase*, Sibiu, 1930, p. 26.
77. *Despre cei ce-și închipuie că se îndreptează din fapte*, 114; Filocalia 1, Sibiu, 1947, p. 259
78. *Despre cele opt gânduri ale răutății*, Filocalia 1, Sibiu, 1947, p. 115.
79. Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, Timișoara, 1991, p. 154.
80. *Patericul*, Pentru răbdare, 4; Alba Iulia, 1990, p. 340.
81. *Cuvinte despre sfintele nevoințe*, XXII, Filocalia 10, București, 1981, p. 117.
82. *Dreptatea*, Drumul Crucii, Alba Iulia, 1994, p. 81-94.
83. *Panihida*, București, 1967, p. 20.
84. *Triod*, București, 1986, p. 478.
85. *Slujba Învierii*, Alba Iulia, 1997, p. 30.
86. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia Morală Ortodoxă III*, București, 1981, p. 145.
87. Sfântul Ioan Scărarul, *Scara XXIX, 4*, Filocalia 9, București, 1980, p. 419.
88. Avva Longhin, *Pateric*, Alba Iulia, 1990, p. 128.
89. Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte despre sfintele nevoințe LXXXI*, Filocalia 10, București, 1981, p. 393.
90. Cuviosul Siluan Athonitul, *Intre iadul deznădejdiei și iadul smereniei*, Alba Iulia, 1994, p. 142.
91. Protos. Ianichie Bălan, *Convorbiri Duhovnicești II*, Roman, 1988, p. 512.
92. Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte despre sfintele nevoințe LXV*, Filocalia 10, București 1981, p. 334.
93. Vladimir Lossky, *Teologia Mistică a Bisericii de Răsărit*, Ed. Anastasia, p. 853.
94. Pentru Avva Pamvo 2, *Pateric*, Alba Iulia, 1990, p. 190.
95. Sfântul Ioan Scărarul, *Scara XXIX*, Filocalia 9, București, 1980, p. 423.
96. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia Morală Ortodoxă III*, București, 1981, p. 156.

III. MIJLOACE DE DESPĂTIMIRE

1. Rugăciunea
2. Postul
3. Lectura și meditația

1. Rugăciunea.

În efortul nostru de eliberare de patimi inițiativa o are Dumnezeu Care prin intermediul harului ce ni-l împărtășește, ne cheamă și ne ajută. Sfântul Pavel spune că "*Dumnezeu este Cel ce lucrează în voi și ca să voiți și ca să săvârșiți*" (Filipeni 2, 13).

Noi trebuie doar să conlucrăm cu harul pe care El îl revarsă în noi. Mijloacele cele mai cunoscute în această conlucrare sunt: rugăciunea, postul, lectura și meditația religioasă. Dacă am detalia ar fi multe altele. Cel mai la

îndemână mijloc este rugăciunea. Ea este de neapărată trebuință. Într-un moment delicat, când ucenicii n-au putut tămădui un înderăcit, Mântuitorul le-a spus: *“acest neam de demoni nu iese decât numai cu rugăciune și cu post”* (Matei 17, 21).

Domnul Hristos Însuși se ruga Tatălui. După o zi de misiune, încheiată cu minunea înmulțirii pâinilor și a peștilor, *“dând drumul mulțimilor, S-a suit în munte, ca să se roage singur”* (Matei 14, 23). Înainte de patimi i-a sfătuit și pe ucenici: *“Privegheați și vă rugați, ca să nu intrați în ispită”* (Matei 26, 41).

Rugăciunea este înălțarea sufletului spre Dumnezeu sau o convorbire intimă cu Dumnezeu. Pentru omul pragmatic, care caută un sens în orice acțiune, Sfântul Ioan Scărarul dă următoarea definiție: *“Rugăciunea este, după însușirea ei, însoțirea și unirea omului și a lui Dumnezeu; iar după lucrare, susținătoarea lumii”*. (1)

Așadar, rugăciunea este un dialog cu Dumnezeu. Rugăciunea este o întâlnire și o relație intimă cu Dumnezeu. Dacă de multe ori, încercând să ne rugăm, nu putem stabili o convorbire cu Dumnezeu, părăndu-ni-se că Dumnezeu este absent, trebuie să găsim cauzele acestei situații. Nu este corect să ne plângem că Dumnezeu nu ne ascultă, ținând seama de caracterul reciproc al unei relații și observând că *“Dumnezeu are mai multe temeieri decât noi de a se plânge. Noi ne plângem că El nu ni se manifestă în cele câteva minute pe care I le rezervăm: ce putem spune atunci despre cele 23 de ore și jumătate în timpul cărora Dumnezeu bate poate la ușa noastră?”* (2)

Dumnezeu are delicatețea să nu înfiripe cu noi un dialog într-un moment inoportun. Oamenii sensibili erau convingși de acest lucru. Sutașul din Capernaum, care avea sluga bolnavă, a trimis pe prietenii săi la Domnul Hristos să-I spună: *“Doamne, nu Te osteni, că nu sunt vrednic ca să intri sub acoperământul meu. De aceea nici pe mine nu m-am socotit vrednic să vin la Tine. Ci spune cu cuvântul și se va vindeca sluga mea”* (Luca 7, 6-7). Iar Petru, după pescuirea minunată, a căzut la genunchii lui Iisus zicând: *“Ieși de la mine, Doamne, că sunt om păcătos”* (Luca 5, 8).

Pentru a ne putea ruga, eficient, trebuie să avem o anumită pregătire sufletească. Trebuie să fim conștienți că făcând rugăciunea intrăm în audiență la Împăratul universului. *“Când pornești să te înfățișezi înaintea Domnului, spune Sfântul Ioan Scărarul, să-ți fie haina sufletului țesută întreagă din firele, mai bine zis din zălele, nepomenirii răului. Căci de nu, cu nimic nu te vei folosi”*. (3)

Mântuitorul Hristos ne dă în acest sens un sfat foarte util, pentru momentul în care ne ducem la biserică, eventual ducând și un mic dar pentru sfânta jertfă: *“dacă îți vei aduce darul tău la altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului, și mergi întâi și împacă-te cu fratele tău și apoi venind, adu darul tău”* (Matei 5, 23-24). De aceste raporturi pozitive cu semenii atârână primirea rugăciunii noastre: *“Iar când stați de vă rugați, iertați orice aveți împotriva cuiva, ca și Tatăl vostru Cel din ceruri să vă ierte vouă greșelile voastre. Că de nu iertați voi, nici Tatăl vostru Cel din ceruri nu vă va ierta vouă greșelele voastre”* (Marcu 11, 25-26).

Pe lângă această stare de pace sufletească, pe care ne-o crează bunele relații cu semenii, când vorbim cu Dumnezeu trebuie să fim smeriți. Convingși fiind că suntem păcătoși, că suntem pământ și cenușă, nici nu putem adopta o altă atitudine. Vameșul când se ruga *“nu voia nici ochii să-și ridice către cer, ci-și bătea pieptul, zicând: Dumnezeule, fii milostiv mie păcătosului”* (Luca 18, 13).

Rugăciunea pe care încercăm să o facem într-o altă stare sufletească nu numai că nu-i eficientă, dar n-are nici un gust: *“Îndulcesc bucatele, undelemul și sarea; înaripează rugăciunea, smerenia și lacrima”*. (4)

O rugăciune “spectacol” însoțită de melodie cântată artistic și în duh de mândrie n-o primește Dumnezeu. Pe Dumnezeu Îl facem milostiv *“nu cu cântări, tropare și glasuri, ci cu rugăciunea cea cu inima zdrobită și cu post, prin care și frica lui Dumnezeu în inimă crește neconținut și plânsul se întărește, și de tot păcatul curățește pe om, iar mintea mai albă decât zăpada o face”*. (5)

Când te rogi trebuie să crezi că Dumnezeu îți ascultă rugăciunea și să stăruiești. Dacă roadele nu sunt cele pe care le așteptai tu înseamnă că ele nu-ți erau de folos. A te ruga cu îndoială, încercând în ultimă instanță și acest mod de a-ți rezolva problemele, este dovadă de puțină credință. *“De este cineva lipsit de înțelepciune, spune Sfântul Iacov, să o ceară de la Dumnezeu, Cel ce dă tuturor fără deosebire și fără înfruntare; și i se va da. Să ceară însă cu credință, fără să aibă nici o îndoială, pentru că cine se îndoiește este asemenea valului mării, mișcat de vânt și aruncat înapoi și încolo. Să nu gândească omul acela că va lua ceva de la Dumnezeu”* (Iacov 1, 5-7).

Literatura pioasă a păstrat multe întâmplări din care reiese cu prisosință că părinții ce se rugau cu credință erau ascultați. *“Spunea unul dintre părinți despre avva Xoie tebeul că a intrat o dată în Muntele Sinai și ieșind el de acolo, l-a întâmpinat un frate și suspinând zicea: ne mâhnim, avvo, pentru neplouare. I-a zis lui bătrânul: și de ce nu cerești și nu vă rugați lui Dumnezeu? I-a zis lui fratele: ne rugăm și facem litanii dar nu plouă. I-a zis lui bătrânul: negreșit, nu vă rugați cu deadinsul. Vrei să cunoști, că așa este? Și și-a întins mâinile la cer cu rugăciune și îndată a plouat”*. (6)

Rugăciunea făcută din rutină, fără credință și fără atenție este pierdere de vreme. Omul care-L iubește pe Dumnezeu și dorește să stea de vorbă cu El așteaptă cu mult drag ceasul rugăciunii. *“Iubirea ostașului față de împărat o arată războiul; iubirea creștinului față de Dumnezeu o arată vremea rugăciunii și starea la rugăciune. Starea ta lăuntrică ți-o arată rugăciunea. Căci teologii au socotit-o pe aceasta oglinda creștinului”*. (7)

Atunci când te rogi trebuie să ai conștiința că Dumnezeu este de față și te ascultă. Atenția la cele spuse te ajută să faci o rugăciune bună. Sigur că nu-i de loc ușor să fi mereu atent la rugăciune. Gândurile, stimulate de potrivnicul, te poartă la grijile zilei: *“Un frate l-a întrebat pe un bătrân: pentru ce, când stau la rugăciune, mai mult mă trage gândul la alte griji? Și i-a răspuns bătrânul: diavolul dintru început, nevrând să se închine Dumnezeului tuturor, s-a lepădat din ceruri și străin s-a făcut de Împărăția lui Dumnezeu. Pentru aceasta se silește și pe noi să ne tragă de la rugăciune la alte zăbăvi, vrând să lucreze și în noi ceea ce a pățimit el”*. (8) Părinții considerau că rugăciunea este osteneala cea mai bine plăcută lui Dumnezeu. De aceea se cuvine să o facem bine, cu atenția cuvenită.

Dacă ne rugăm, fiind în pace cu toată lumea, având credință și smerenie, încercând să ne ținem atenția trează la ceea ce facem, nădăduim să ajungem la o rugăciune de calitate. S-au făcut multe împărțiri ale rugăciunii, după criteriul calitativ. Socotim potrivită următoarea împărțire, după acest criteriu, urmând o linie ascen-dentă: a) Rugăciunea întinată; b) Rugăciunea timp pierdut; c) Rugăciunea minții; d) Rugăciunea făcută cu mintea în inimă; e) Extazul sau răpirea.

a) *Rugăciunea întinată*, din nefericire, este prezentă la toți începătorii. În timp ce se roagă îi vin omului în minte tot felul de gânduri pătimase. Ele răsar din străfundul inimii unde au pătruns din neatenția noastră. Imagini scârboase, poftă păcă-toasă, acumulate în timp, sunt scoase la suprafață de cel rău tocmai în timpul rugăciunii.

Referitor la această rugăciune Sfântul Ioan Scărarul spune: *“Precum împăratul pământesc privește cu scârbă la cel ce stă în fața lui, dar își întoarce fața de la el și vorbește cu dușmanii stăpânului, așa privește cu scârbă și Domnul la cel ce stă înaintea Lui în rugăciune și primește gânduri necurate”*. (9) Mai ales tinerii nu sunt cruțați de gânduri păcătoase în timpul rugăciunii, nici chiar în biserică, gânduri stimulate și de persoanele pe care le văd sau le aud.

b) *Rugăciunea timpului pierdut* este ceva mai bună decât rugăciunea întinată. Dar e o simplă oboseală fără rezultate. *“Altceva este întinărirea rugăciunii, spune Sfântul Ioan Scărarul, și altceva e pieirea ei; și altceva furarea și altceva prihănirea ei. Întinărirea ei este a sta înaintea lui Dumnezeu și a năluci gânduri necuvenite; pieirea este a se robi de griji nefolositoare. Furarea este împrăștierea cugetării pe nesimțite; prihănirea este un atac oarecare ce se apropie de noi”*. (10)

În vremea acestei rugăciuni îi trec creștinului prin minte tot felul de griji. Nu se gândește la lucruri urâte, ci la lucruri utile. În timpul rugăciunii de dimineață își face planuri pentru toată ziua. În timpul rugăciunii de seară

reia, cu mintea, toate tărăseniile de peste zi. Stând la liturghie țese planuri de viitor. *“În timpul rugăciunii nu trebuie să primim nici gândurile bune pentru că, în acel timp, chiar și gândurile bune stârnesc mintea, și aceasta fiind stârnită le acceptă și pe cele pătimașe. Gândurile bune din timpul rugăciunii deschid calea diavolului să intre triumfător și să întrerupă lucrarea sfântă a rugăciunii”*. (11)

Aceste gânduri, care împrăștie mintea de la rugăciune, se pot înlănțui alcătuind așa numita “punte a dracilor”. De exemplu, stai la slujbă în biserică. Privești la policandru. Îți aduci aminte că l-a donat cutare persoană. O cunoști bine pe persoana respectivă. Îți vine în minte însă faptul că nu-i chiar “ușă de biserică”. Întro anume situație ați fost amândoi părtași la o faptă păcătoasă. Îți pare rău dar savurezi, cu gândul, din nou faza respectivă. Și secvențele pot continua. S-ar putea găsi și alte exemple mai izbutite. În ori ce caz rugăciunea timpului pierdut nu ajunge în cer.

c) *Rugăciunea minții* se apropie de bine. De data aceasta rugătorul n-are nici gânduri rele, nici gânduri bune. Este foarte atent la ce spune. Ea se mai numește *rugăciunea cugetării*: *“mintea s-a deprins să se reculegă în ceasul rugăciunii, pe care o rostește în întregimea ei, fără risipiri. Mintea se topește laolaltă cu slova scrisă și o rostește ca și cum ar fi cugetat-o ea însăși”*. (12) Această rugăciune însă rămâne uscată. Inima nu se îndulcește din ea. Este adevărat că nici un pietism emoțional, în care mintea nu raționalizează, nu este folositor. Sfântul Pavel ține să sublinieze faptul că în rugăciune este implicată și mintea: *“Atunci ce voi face? Mă voi ruga cu duhul, dar mă voi ruga și cu mintea; voi cânta cu duhul, dar voi cânta și cu mintea”* (1Corinteni 14, 15). Totuși inima nu poate fi neglijată.

d) *Rugăciunea făcută cu mintea în inimă* este rugăciunea cea bună. Coborând cu mintea în inimă și închizând ușile și ferestrele, începi cea mai intimă și sfântă convorbire cu Dumnezeu. *“Când te rogi, spune Domnul Hristos, intră în camera ta și, închizând ușa, roagă-te Tatălui tău, Care este în ascuns, și Tatăl tău, Care vede în ascuns, îți va răsplăti ție”* (Matei 6, 6).

La această rugăciune participă omul întreg, cu toate facultățile sale, îndulcindu-se din dialogul cu Dumnezeu. Coborându-se mintea în inimă, și începând rugăciunea, *“inima se încălzește și ceea ce adineauri era gândul, ajunge aici simțire... Cine a ajuns la simțire, acela se roagă fără cuvinte, fiindcă Dumnezeu este un Dumnezeu al inimii. De aceea abia de aici începe hotarul sporirii întru cele ale rugăciunii”*. (13)

e) *Extazul sau răpirea* este culmea cea mai înaltă a rugăciunii. În această situație omul nici nu mai are un rol deosebit, lucrarea făcând-o Duhul Sfânt. *“Noi nu știm să ne rugăm cum trebuie, spune Sfântul Pavel, ci Însuși Duhul se roagă pentru noi cu suspine negrăite”* (Romani 8, 26).

În această stare era Sfântul Antonie cel Mare când, soarele apunând în spatele său, îl lăsa la rugăciune cu brațele întinse și, tot așa, îl găsea dimineța când îi răsărea în față. *“Când simțirea rugăciunii ajunge la starea de rostire neîncetată atunci va începe rugăciunea cea duhovnicească, care este un dar al Duhului de la Dumnezeu, ce se roagă El pentru noi întru noi”*. (14)

Sfântul Ioan Casian ne relatează părerea Sfântului Antonie cel Mare, referitoare la starea de răpire, zicând: *“Rugăciunea nu este cu totul desăvârșită când cel ce se roagă n-a pierdut orice conștiință de sine, sau când înțelege ceea ce spune. Acest fel de rugăciune, atât de înaltă și înălțătoare, nu lasă ca cineva să fie conștient de sine însuși, nici să se gândească la ceea ce face, sau, pentru a spune mai bine, ceea ce îndură atunci”*. (15)

Se întâmplă uneori ca un om pasionat de un lucru să fie atât de concentrat la ceea ce face, încât uită de sine însuși, nu mai știe unde se găsește și cât timp a petrecut în acea preocupare. Același lucru se petrece cu rugătorul care a ajuns în starea de răpire. Este atât de cufundat în Dumnezeu încât nu-și mai amintește de sine, nu-și dă seama ce se întâmplă în jurul său, ci petrece într-o meditație adâncă.

Am împărțit, în această scurtă expunere, rugăciunea din punct de vedere calitativ. Ea se poate împărți și după scopul ce-l urmărește. În general, din acest punct de vedere, sunt trei feluri de rugăciuni: a) rugăciunea de laudă; b) rugăciunea de mulțumire; c) rugăciunea de cerere.

Aceasta ar fi ordinea firească a rugăciunilor pe care I le adresăm lui Dumnezeu. Întâi Îl proslăvim, pentru că se cuvine să facem acest lucru, ținând seama de măreția slavei Sale. Apoi Îi mulțumim că ne-a adus din neant la existență, că ne poartă de grijă și ne împlinește rugăciunile. În sfârșit, îi cerem cele de trebuință.

Din nefericire, noi ne limităm la rugăciunea de cerere. Nu-L proslăvim, nu-I mulțumim, dar, ca niște cerșetori, Îi cerem mereu. Ordinea în care ar trebui să se succedă rugăciunile ne este dată, printre alții, de către Sfântul Ioan Scărarul: *"Înainte de toate să punem pe hârtia rugăciunii noastre o mulțumire sinceră. În al doilea rând mărturisirea și zdrobirea sufletului: într-o multă simțire. Apoi să facem cunoscut Împăratului toată cererea noastră. Chipul mai înainte arătat al rugăciunii noastre e cel mai bun, precum s-a spus unui frate oarecare de către Îngerul Domnului"*. (16)

N-am spus nimic, încă, referitor la cuvintele pe care le folosim atunci când ne rugăm. De obicei folosim rugăciunile consacrate, pe primul loc stând Rugăciunea Domnească "Tatăl nostru". Ea ne-a fost lăsată de Însuși Domnul Hristos (Matei 6, 7-13). Apoi ne folosim de psalmii pe care Dumnezeu i-a inspirat Proorocului David. Și, în sfârșit, apelăm la toate rugăciunile alcătuite de Sfânta Biserică și cuprinse în cărțile de slujbă și în cărțile de rugăciuni. Când facem rugăciune particulară ne putem folosi și de propriile noastre cuvinte, spunându-i lui Dumnezeu în mod liber ce avem pe suflet.

Rugăciunea este respirația sufletului. De aceea trebuie să apelăm la ea cu o anumită ritmicitate. Să ne rugăm dimineața, să ne rugăm seara, să ne rugăm când ne așezăm la masă. O rugăciune cât de scurtă, dar ritmică, ne ține într-o stare sufletească bună.

În mediul monahal, și nu numai, este foarte cunoscută așa numita "Rugăciune a lui Iisus". Ea are următorul text: *"Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul"*. Plecând de la îndemnul Sfântului Pavel *"Rugați-vă neîncetat"* (1 Tesaloniceni 5,17), cei îndrăgostiți de această rugăciune o rostesc, fie cu gura, fie numai în gând, de nenumărate ori. Plecând de la câteva sute de rostiri, ajung la mii de rostiri și, în sfârșit, o fac neconștient. Fie că stau efectiv la rugăciune, fie că muncesc, mintea și inima lor se îndulcesc de această rugăciune.

Această rugăciune s-ar spune că e de origine paradisiacă, în sensul că Adam se bucura de comuniune cu Dumnezeu, că ar fi folosit-o Maica Domnului în templu. (17) În orice caz ea este alcătuită din două părți: o parte dogmatică, cuprinzând mărturisirea lui Petru *"Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui Viu"* (Matei 16, 16); și o parte morală, cuprinzând rugăciunea vameșului din templu *"Dumnezeule, fii milostiv mie, păcătosului"* (Luca 18, 13).

Primul document al "Rugăciunii lui Iisus" îl avem în cuvântul ascetic al lui Diadoh al Foticeii: *"Când mintea noastră începe să simtă harul Prea-sfântului Duh, satana caută și el să ne mângâie sufletul printr-o simțire la aparență plăcută, aducând peste noi, în vremea liniștirii de noapte, o adiere asemenea unui somn foarte ușor. Dar dacă mintea va fi găsită ținând în pomenire fierbinte sfântul nume al Domnului Iisus și va folosi preasfântul și slăvitul nume al Lui, ca pe o armă împotriva înșelăciunii, se va depărta amăgitorul vicelan"*. (18)

Sunt foarte cunoscute câteva cărți care au ca preocupare principală "Rugăciunea lui Iisus". Dintre ele menționăm: *Mărturisirea unui pelerin rus despre lucrarea plină de har a Rugăciunii lui Iisus*, *Sbornicul – Culegere despre rugăciunea lui Iisus* (vol. I și II), *O noapte în pustia Sfântului Munte* – de Nieroteos Vlachos și altele.

Metodele pentru practicarea acestei rugăciuni sunt și ele multe. Părintele Dumitru Stăniloae se oprește asupra lor. (19) În mare, ele fac amintire de faptul că rugăciunea aceasta ar trebui să aibă ritmul respirației. Prima parte, cea teologică, o rostim în timp ce inspirăm, și a doua parte, cea morală, o rostim în timp ce expirăm. Ne imaginăm cum se coboară mintea în inimă o dată cu inspirația și spunem: *Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu*. Iar când expirăm zicem: *Miluiește-mă pe mine păcătosul*. Pentru a ține evidența numărului de rugăciuni folosim boabele mătăniilor, mătăniile care sunt "sabia Sfântului Duh". Și poziția corpului poate lua

diferite forme, de la statul în picioare sau pe genunchi, până la așezarea pe un scăunel. Toate aceste metode, de fapt, sunt niște proptele de care nu mai avem nevoie în momentul în care am ajuns să ne rugăm cu adevărat.

Pe lângă “Rugăciunea lui Iisus” în practica credincioșilor mai găsim și alte rugăciuni scurte. Toate acestea sunt bune, dacă-și ating scopul. Sfântul Serafim de Sarov recomanda să se rostească până la prânz “Rugăciunea lui Iisus”, iar după masă, rugăciunea: *“Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul”*.

Spuneam la începutul acestui capitol că, știindu-ne pragmatici, Sfântul Ioan Scărarul menționează că rugăciunea ține lumea. Suntem încredințați, din experiența Părinților noștri, că rugăciunea ne dezlipește de cele trecătoare. Rugăciunea ne unește cu Dumnezeu. Rugăciunea ne preface după asemănarea cu Dumnezeu. Și, în sfârșit, prin rugăciune Dumnezeu ne împlinește cererile cele bune.

Dumnezeu a rânduit ca oamenii să se înmulțească prin căsătorie, ca pământul să rodească prin lucrare, iar sufletele să primească mângâiere prin rugăciune. De aceea Domnul zice în Evanghelie: *“Cereți și vi se va da; căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide. Că oricine cere ia, cel care caută află, și celui care bate i se va deschide”* (Matei 7, 7-8).

Dacă-ți faci bine rugăciunea dimineața, îți va fi bună ziua întreagă. Dacă te rogi mereu, întreaga viață va avea un echilibru. Liniștea, echilibrul, bucuria sufletului sunt rodul rugăciunii. Fără rugăciune viața duhovnicească este anemică și poate pieri.

2. Postul

Postul, ca mijloc de despătimire, merge mână în mână cu rugămintea. Cele două mijloace se sprijină unul pe altul și se intercondiționează. De aceea Mântuitorul Iisus Hristos le-a spus ucenicilor, când n-au putut tămădui un tânăr bolnav, lucrul următor: *“Acest neam de demoni nu iese decât numai cu rugăciune și cu post”* (Matei 17, 21).

S-a observat uneori tendința de a absolutiza unul dintre aceste mijloace. Această tendință este greșită. Cei ce pun mai mult preț pe rugăciune, neglijând asceza, pot ajunge la un sentimentalism ieftin, la un pietism dulceag, la o stare de evlavie bolnăvicioasă. Iar asceza, nevoința, fără rugăciune poate da naștere la o evlavie osificată, la formalism. Această “erezie a activității exterioare” te poate duce la deșertarea de puterea spirituală. Gol fiind de putere spirituală ești amenințat să cazi în ispite și să-ți periclitezi atât mântuirea ta, cât și mântuirea altora. Extremele trebuiesc evitate.

În acest sens Avva Moise a spus: *“de nu se va uni fapta cu rugăciunea în zadar se ostenește omul. Și a zis fratele: ce este unirea faptei cu rugăciunea? Și a zis bătrânul: acelea pentru care ne rugăm să nu le mai facem, căci când omul își va lăsa voile sale, atunci se împacă Dumnezeu cu dânsul și îi primește rugăciunea”*. (20)

În sens restrâns, postul este înfrânarea de la mâncare și băutură din motive religios-morale. (21) Înfrânarea aceasta poate fi ajunare, sau rețineră totală de la orice fel de mâncare și băutură, și post propriu-zis, sau renunțare la mâncăruri de origine animală și băuturi alcoolice, și gustarea din cele vegetale cu cumpătare. Această renunțare n-o facem socotind că mâncărurile care conțin produse animale ar fi necurate, ci pentru înfrânarea trupului.

Postul potolește poftele trupești și diminuează puterea lor asupra trupului și asupra sufletului. În al doilea rând, postul este un exercițiu de voință, biruind cu ajutorul lui pofta exagerată după mâncări și băuturi. În al treilea rând, postul este o expresie a pocăinței pentru păcate. În al patrulea rând, postul este o jertfă bine primită de Dumnezeu. Iar, în final, postul oferă un climat potrivit pentru rugăciune.

Sfântul Grigorie Palama vede, cum nu se poate mai bine, această legătură dintre post și rugăciune: *“Iar dacă e așa, precum și este, până ce ne stăpânește împătımirea nu putem gusta rugăciunea minții nici măcar cu*

cuvântul de pe vârful buzelor, și avem nevoie să simțim prin simțul pipăitului, numaidecât, durerea postului, a privegherii și a altora ca acestea, dacă vrem să ne îngrijim de rugăciune. Căci numai prin ea se mortifică pornirea păcătoasă a trupului și gândurile care mișcă patimile animalice se fac mai cumpătate și mai slabe”. (22)

Dacă păcătuim de dragul plăcerii, păcatul îl desființăm prin nevoință. Evagrie Ponticul ne îndeamnă să ne folosim, în acest sens, de post: *“Postul să-ți fie cu toată puterea, ca înaintea Domnului. El curățește păcatele și fărădelegile tale; face sufletul cuviincios, sfințește cugetarea, alungă dracii și apropie pe Dumnezeu”.* (23)

Se vede că dracii au un rol deosebit în stârnirea poftelor. Așa-i percepe și Sfântul Ioan Scărarul: *“Cunoaște că de multe ori dracul se așează în stomac și nu lasă pe om să se sature, chiar de ar mânca tot Egiptul și ar bea Nilul întreg”.* (24)

Îmbuibarea pântecului dă naștere la alte poftes păcătoase. Zice același Sfânt Părinte că *“cel ce-și îngrijește stomacul său și luptă să biruiască duhul curviei este asemenea celui ce voiește să stingă pârjolul cu gaz”.* (25)

Postul presupune reținerea și de la băuturi alcoolice. Din nefericire acest lucru este aproape uitat. Mai ales tinerii ar trebui să fie foarte atenți, când e vorba de băuturi, pentru că atunci când sunt amețiți foarte ușor cad în păcate. *“Nu vă îmbătați de vin, spune Sfântul Pavel, în care este pierzare, ci vă umpleți de Duhul”* (Efeseni 5, 18). Băutura este înșelătoare, lucru asupra căruia ne face atenți încă Înțeleptul Solomon: *“Nu te uita la vin cum este de roșu, cum scânteiază în cupă și cum alunecă pe gât, căci la urmă el ca un șarpe mușcă și ca o viperă împrășcă venin”* (Pilde 23, 31-32).

Sfântul Ioan Gură de Aur face un aspru rechizitoriu bețivilor, descriindu-i cu multă artă: *“Vrei să ști că bețivul este mai rău decât un îndrăcit? Pe îndrăcit toți îl plângem, dar pe acesta îl urâm... Un asemenea om este dezgustător prietenilor, de batjocură dușmanilor, ușor de disprețuit slujilor, greșos soției, tuturor împovăraător și mai greșos chiar decât animalele. Animalele atât beau cât le este sete și pofta lor încetează odată cu trebuința; bețivul, însă, prin lăcomie, depășește pofta și ajunge mai neînțelept decât animalele”.* (26)

Dacă se pune problema cantitativă a mâncării și băuturii, atunci când postim, nu se poate da o normă valabilă pentru toți. Structura biologică diferă de la om la om. *“Unul mănâncă două litre de pâine și e încă flămând, iar altul mănâncând o litră sau șase uncii, se satură. Deci le-a dat tuturor o singură regulă pentru înfrânare: să nu se amăgească nimeni cu săturarea pântecului și să nu se lase furat de plăcerea gâtlejului... Cel ce se împărtășește de vreo hrană să se depărteze de ea până mai are încă poftă și să nu aștepte să se sature”.* (27) Acesta este cel mai bun sfat pentru cei ce postesc și își pun problema cantitativă a hranei. Să te scoli de la masă înainte de a te sătura. Să nu te îmbuibezi nici cu mâncăruri de post. Acesta este postul în sens restrâns, vizând doar mâncarea și băutura.

În sens larg, însă, postirea presupune reținerea de la multe altele. *“Să ne curățim, acum mai înainte nu numai de mâncări, ci și de faptele rele... Să postim, precum de bucate, așa de toată patima”.* (28) Fumătorul să se înfrâneze de la țigări; cafegiul de la cafea; vorbărețul de la pălăvrăgeală; cel dependent de televizor în zilele de post să-l scoată din priză.

Tito Colliander, fiind preocupat de adaptarea ascezei la vremurile noastre, ne dă o rețetă formidabilă: *“te mănâncă limba să pui o întrebare? N-o pune! Ți-e foarte poftă să bei două cești de cafea? Nu bea decât una! Ai chef să te uiți pe fereastră? Nu te uita. Ai dori să mergi într-o vizită? Rămâi acasă”.* (29)

Pentru a birui marile patimi ce te stăpânesc este foarte util să elimini proastele obiceiuri și slăbiciunile “nevinovate” cu care te-ai obișnuit. De fapt acest exercițiu presupune renunțarea la voia proprie și intrarea printr-o rânduială duhovnicească, sub ascultarea lui Dumnezeu.

În lupta duhovnicească pe care o ducem, postul are o importanță aparte. În rugăciunea amvonului, de la Liturgia mai înainte sfințitelor, se subliniază acest lucru: *“dă-ne și nouă, Bunule, lupta cea bună să luptăm,*

calea postului să o săvârșim, credința nedespărțită să o păzim, capetele nevăzuților balauri să le sfărâmăm, biruitori asupra păcatului să ne arătăm și fără osândă să ajungem a ne închina și sfintei Învieri”. (30)

Chiar dacă pentru lumea secularizată postul este înțeles mai mult ca o dietă, pentru creștinul ortodox rămâne un mijloc de purificare și chiar un mod de a-și mărturisi apartenența la o spiritualitate. Prin post se ajunge, e adevărat, și la o stare bună și echilibrată a trupului. Dar cea mai mare realizare e cea spirituală: *“fiecare facultate a sufletului se arată după post într-o stare mai bună; oglinda conștiinței, nemaifiind înnegurată de suflările trupului, devine mai curată și oglindește în sine mult mai lămurit legea dumnezeiască și nelegiuirile noastre, și ne dă puțința să vedem până și pe cele mai neînsemnate pete, până și pe cele mai mici abateri de la calea adevărului; voința capătă putere în cârmuirea întregii corăbii a sufletului”*. (31) Prin post sufletul redevine stăpân și trupul slugă, pentru că, din nefericire, prin îmbuibare trupul devenise stăpân și sufletul slugă.

3. Lectura și meditația.

În viața duhovnicească, și mai ales în zburciunile luptei cu patimile, ajută mult lectura și meditația. O lectură bine aleasă te determină să meditezi la adevărurile esențiale legate de existența ta, în mod special la scurtimea vieții și la moarte. *“Unește, spune Isihie Sinaitul, cu răsuflarea nării trezvia și numele lui Iisus, sau gândul neuitat la moarte și smerenie. Căci amândouă sunt de mare folos”*. (32)

Cuvioșii Ignatie și Calist Xantopol, pornind de la acest citat îți spun *“să ai, împreună cu rugăciunea și cu celelalte... și gândul la judecată și la răsplătirea faptelor bune și rele; să te socotești din tot sufletul mai păcătos decât toți oamenii și mai nelegiuit decât dracii înșiși și că vei avea să fii pedepsit veșnic. Dacă gândul la cele arătate va produce în tine frângere de inimă și plâns cu lacrimi, stăruie în el până ce acestea vor trece de la sine”*. (33)

Lectura cea mai importantă ne-o oferă citirea Sfintei Scripturi. Cei mai experimentați Părinți duhovnicești recomandă citirea zilnică a cel puțin un capitol din Sfânta Scriptură. Adevărurile esențiale de credință aici le găsim. Cuvântul Mântuitorului este *“duh și viață”*. Sfântul Ioan Damaschin este foarte explicit în acest sens: *“Să batem la paradisul prea frumos al Scripturilor, la paradisul cel cu bun miros, cel prea dulce, cel prea frumos, cel ce răsună la urechile noastre cu tot felul de cântări ale păsărilor spirituale purtătoare de Dumnezeu, cel care se atinge de inima noastră, care o mângâie când este întristată, o potolește când este mâniată și o umple de o bucurie veșnică, care ne înalță mintea noastră pe spatele strălucitor ca aurul și prea luminat al porumbiței dumnezeiești și o suie cu aripile prea strălucitoare către Fiul Unul născut și moștenitorul sădătorului viei celei spirituale și prin el o aduce la Tatăl luminilor”*.(34) De fapt cel mai puternic argument îl luăm de la Domnul Iisus Hristos: *“Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu”* (Matei 4, 4).

Citirea textului sfânt te predispune la meditație și-ți aduce aminte că ești trecător. Pe lângă Sfânta Scriptură, tradiția noastră creștină ne pune la îndemână o serie întreagă de alte cărți folositoare. Pe primul loc putem situa *“Patericul”* și colecția filocalică. Am aminti apoi *“Urmarea lui Hristos”*, *“Mântuirea Păcătoșilor”* și *“Mărturisirea unui pelerin către duhovnicul său”*. La acestea se pot adăuga mulțimea de cărți duhovni-cești tipărite în ultimii ani. Ne confruntăm însă cu o realitate tragică: omul postmodern citește tot mai puțin. Boala televizorului îl copleșește și nu mai are tihna lecturii ziditoare de suflet.

A medita la trecere îți este folositor pentru îndreptarea vieții și pregătirea pentru moarte. De fapt tot omul știe că trebuie să moară, dar, din nefericire, își închipuie moartea ca un moment atât de îndepărtat încât o pierde din vedere. Chiar și bătrânii cei mai slăbiți și oamenii cei mai bolnavi ar dori să mai trăiască.

Lucrurile însă stau altfel. Moartea vine pe neașteptate: *“că omul nu știe nici măcar vremea lui: întocmai ca și peștii care sunt prinși în vicleanul năvod, întocmai ca și păsările în laț, așa sunt prinși fără de veste oamenii în vremea de restriște, când vine dintr-odată peste ei”* (Eccl. 9, 12).

Mântuitorul ne cere să fim mereu gata de moarte: *“Deci și voi fiți gata, că în ceasul în care nu gândiți Fiul Omului va veni”* (Luca 12, 40). Nimic nu este așa sigur ca și moartea. Nesigur este doar ceasul morții. Acest moment, însă, Dumnezeu îl tănuiește înspre binele nostru, pentru a nu fi obsedați mereu de el.

Populara carte duhovnicească *“Mântuirea păcătoșilor”* stăruie asupra faptului că gândul la moarte este în măsură să te facă mai atent asupra vieții tale. Plecând de la afirmația lui Iisus fiul lui Sirah, *“În tot ce faci adu-ți aminte de sfârșitul tău și nu vei păcătui niciodată”* (7, 38), face următoarea afirmație: *“Cel ce cugetă în fiecare zi la moarte nu îndrăznește nicicum a greși lui Dumnezeu, temându-se de pedeapsa care urmează după călcarea poruncii”*.(35) Sfântul Antonie cel Mare subliniază, cum nu se poate mai bine, importanța cugetării la moarte: *“Moartea, de-o va avea omul în minte, nemurire este; iar neavând-o în minte, moarte îi este. Dar nu de moarte trebuie să ne temem, ci de pierderea sufletului, care este necunoștința de Dumnezeu. Aceasta este primejdioasă sufletului”*. (36)

În *“Urmarea lui Hristos”*(37) un capitol întreg este intitulat *“Gândul la moarte”*. Simplu, dar convingător, autorul încearcă să te facă să înțelegi efemeritatea vieții tale. Este mult mai folositor să te ferești de păcate decât să fugi de moarte. Pentru că, până la urma urmei, este mai important să trăiești o viață virtuoasă decât o viață lungă. *“Ce folosește o viață îndelungată, de vreme ce ne îndreptăm atât de puțin?”* (38)

S-ar putea spune că acest gând la moarte îi creează omului o stare de inconfort. Dar responsabilitatea cu care trebuie să abordăm condiția vieții noastre pământești ne obligă să facem acest lucru. Pentru că viața, pe lângă faptul că e grea, este și scurtă. *“Privești viața care-ți rămâne de trăit, și oricât de tânăr ai fi, o simți puțină, sfârșitul pândește pe undeva pe aproape, ești singur și neputincios în fața lui. Ai venit pe pământ, progresezi și pleci”*. (39)

Ce-ți rămâne de făcut în fața acestei realități? Să te apropii de Hristos, Care este Viața. Când Marta era confruntată cu această realitate, pentru că murise tânărul ei frate Lazăr, Domnul Hristos i-a zis: *“Eu sunt învierea și viața; cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi. Și oricine trăiește și crede în Mine nu va muri în veac”* (Ioan 11, 25-26).

O lectură bine aleasă te predispune să meditezi la aceste adevăruri esențiale. Și pe deasupra, vorba cronicarului, nu este o alta mai plăcută zăbavă decât cititul cărților. Bineînțeles că sunt și cărți care nu te folosesc cu nimic. Simplă maculatură și pierdere de timp. De aceea și lectura trebuie făcută selectiv.

Este drept însă, că un necredincios, confruntându-se cu realitatea ultimă, poate lua o atitudine negativă: *“să bem și să mâncăm, căci mâine vom muri”* (1 Corinteni 15, 32). Pornind de la această deviză, omul postmodern este înclinat să trăiască mai mult prezentul. Să-l trăiască cu toate simțurile trupului său, să consume cât mai mult, pentru că face parte din societatea de consum. *“A mânca bine, a îndrăgi femei frumoase, a fura și exploata pe cei slabi, a dormi în lenea unui trup obosit de senzații tari, a te închina icoanelor rotunde ale banilor”*.(40) este pentru el un mod de viață. Dar să nu se uite că, ori credem ori nu credem, Dumnezeu este o realitate în fața căruia vom da toți seama. Să nu se uite că nu se termină totul cu moartea.

* * *

Am încercat, scriind această carte, să pun la îndemâna credincioșilor în general, și a studenților teologi în special, un îndreptar pentru o bună viață duhovnicească. Cartea aceasta este o lucrare de spiritualitate, de mistică, dându-i omului reperele principale pentru a se putea despătimi.

Sunt conștient de faptul că există multe lucrări de Ascetică și Mistică mult mai docte și de o ținută academică înaltă. Însă, mi se pare mie, că ele se adresează unei elite situate în sferele înalte. Cartea *“Dinamica Despătimirii”* se adresează clericului și credinciosului obișnuit care-și pune serios problema mântuirii.

Să dea Dumnezeu ca tot creștinul ce încearcă să parcurgă etapele vieții duhovnicești, asupra cărora ne-am oprit, să poată spune la final dimpreună cu Sfântul Pavel: *“Lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvârșit,*

credița am păzit. De acum mi s-a gătit cununa dreptății, pe care Domnul îmi va da-o în ziua aceea, El, Dreptul Judecător, și nu numai mie, ci și tuturor celor ce au iubit arătarea Lui” (2 Timotei 4, 7-8).

Note:

1. *Scara XXVIII, 1*; Filocalia 9, București, 1980, p. 403.
2. Antonie de Suroj, *Școala Rugăciunii*, Mănăstirea Polovragi, 1994, p. 20.
3. *Op.cit.*, Filocalia 9, p. 404.
4. Sfântul Ioan Scărarul, *Scara XXVIII, 13*; Filocalia 9, București, 1980, p. 406.
5. *Pateric*, Alba Iulia, 1990, p. 218.
6. Avva Xoie 2, *Pateric*, Alba Iulia, 1990, p. 160.
7. Sfântul Ioan Scărarul, *Scara XXVIII, 38*; Filocalia 9, București, 1980, p. 411.
8. Pentru Rugăciune 9, *Pateric*, Alba Iulia, 1990, p. 414.
9. *Scara XXVIII, 54*, Filocalia 9, București, 1980, p. 415.
10. *Scara XXVIII, 24*; Ibidem.
11. Hieroteos, Episcop de Nafpaktos, *O noapte în pustia Sfântului Munte*, București, 1999, p. 70.
12. *Sbornicul*, vol. I, Alba Iulia, 1993, p. 24.
13. *Ibidem*
14. *Ibidem*.
15. Cf. Alfons Rodriguez, *Calea Desăvârșirii Creștinești, I*, Oradea, 1933, p. 295.
16. *Scara XXVIII, 6*; Filocalia 9, București, 1980, p. 405.
17. Nicolae Mladin, *Prelegeri de Mistică Ortodoxă*, Târgu Mureș, 1996, p. 164.
18. *Filocalia 1*, Sibiu, 1047, p. 346.
19. *Teologia Morală Ortodoxă*, vol. 3, București, 1981, pp. 217 u.
20. Pentru Avva Moise, 16; *Pateric*, Alba Iulia, 1990, p. 143.
21. *Teologia Morală Ortodoxă*, vol. 2, București, 1980, p. 55.
22. *Filocalia 7*, București, 1977, p. 229.
23. *Schiță Monahicească 10*, Filocalia 1, Sibiu, 1947, p. 46.
24. *Scara XIV, 23*; Filocalia 9, București, 1980, p. 217.
25. *Ibidem*, p. 216.
26. *Cuvântări la Praznice Împărătești*, București, 1942, p. 197.
27. Sfântul Ioan Casian, *Despre cele opt gânduri ale răutății*, Filocalia 1, Sibiu, 1947, p. 98.
28. *Triod*, București, 1986, p. 97.
29. *Calca asceților*, București, 1997, p. 15.
30. *Liturghier*, București, 1987, p. 279.
31. Inochentie al Odesei, *Cuvântări la Postul Mare*, București, 1910, p. 49.
32. *Despre trezvie și virtute*, Filocalia 4, Sibiu, 1948, p. 89.
33. Filocalia 8, București, 1979, p. 67.
34. *Dogmatica*, București, 1993, p. 180.
35. Agapie Criteanul, *Mântuirea Păcătoșilor*, București, 1939, p. 442.
36. *Filocalia 1*, p. 12.
37. Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, Timișoara, 1991, p.47u.
38. *Ibidem*, p. 4 8.
39. Christos Yannaras, *Foamea și Setea*, București, 2000, p. 17.
40. Ernest Bernea, *Îndemn la simplitate*, București, 1995, p. 15.